

Bruxelles, 5.7.2023
SWD(2023) 823 final

DOCUMENT DE LUCRU AL SERVICIILOR COMISIEI

Raportul din 2023 privind statul de drept

Capitolul consacrat situației statului de drept din România

care însoțește documentul

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN, CONSILIU,
COMITETUL ECONOMIC ȘI SOCIAL EUROPEAN ȘI COMITETUL
REGIUNILOR**

Raportul din 2023 privind statul de drept

Situația statului de drept în Uniunea Europeană

{COM(2023) 800 final} - {SWD(2023) 801 final} - {SWD(2023) 802 final} -
{SWD(2023) 803 final} - {SWD(2023) 804 final} - {SWD(2023) 805 final} -
{SWD(2023) 806 final} - {SWD(2023) 807 final} - {SWD(2023) 808 final} -
{SWD(2023) 809 final} - {SWD(2023) 810 final} - {SWD(2023) 811 final} -
{SWD(2023) 812 final} - {SWD(2023) 813 final} - {SWD(2023) 814 final} -
{SWD(2023) 815 final} - {SWD(2023) 816 final} - {SWD(2023) 817 final} -
{SWD(2023) 818 final} - {SWD(2023) 819 final} - {SWD(2023) 820 final} -
{SWD(2023) 821 final} - {SWD(2023) 822 final} - {SWD(2023) 824 final} -
{SWD(2023) 825 final} - {SWD(2023) 826 final} - {SWD(2023) 827 final}

REZUMAT

Până în noiembrie 2022, reformele din România în domeniul justiției și al combaterii corupției au fost monitorizate de Comisie în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare (MCV) și al ciclului privind statul de drept. De atunci, monitorizarea se realizează exclusiv în cadrul ciclului privind statul de drept. Prin scrisoarea din 28 iunie 2023, președintele României a informat Comisia cu privire la măsurile luate de România pentru a îndeplini ultimele angajamente restante enumerate în concluziile Raportului MCV din 2022, precum și cu privire la măsurile suplimentare menite să asigure respectarea în continuare a statului de drept.

Sistemul de justiție a făcut obiectul unei revizui cuprinzătoare prin intermediul legilor revizuite ale justiției. Aceste modificări constituie progrese semnificative în ceea ce privește consolidarea independenței sistemului judiciar. Au fost luate, de asemenea, măsuri importante pentru a aborda preocupările rămase cu privire la investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție. Noile legi ale justiției au adus schimbări importante în ceea ce privește organizarea carierei și regimurile privind răspunderea magistraților, numirea, revocarea și competențele procurorilor de rang înalt, precum și guvernanta Inspecției Judiciare. Un grup de experți la nivel înalt analizează cum să fie puse în aplicare recomandările Comisiei de la Veneția. Eficiența sistemului de justiție s-a îmbunătățit în general, iar dezvoltarea instrumentelor digitale a progresat constant. În pofida eforturilor continue de îmbunătățire a situației, deficitul tot mai mare de magistrați constituie o problemă îngrijorătoare, deoarece ar putea avea, în timp, un impact asupra calității și eficienței justiției. Au fost raportate unele cazuri în care s-au aplicat sancțiuni disciplinare anumitor magistrați și se asigură în continuare posibilitatea de a solicita controlul jurisdicțional.

Punerea în aplicare a noii strategii anticorupție este în grafic. S-au înregistrat în continuare rezultate pozitive în ceea ce privește combaterea corupției, inclusiv în cazurile la nivel înalt. România a înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește abordarea provocărilor operaționale cu care se confruntă DNA, dar recrutarea trebuie îmbunătățită în continuare. A fost adoptată reforma Codului penal și a Codului de procedură penală. A fost adoptată o ordonanță de urgență a Guvernului pentru clarificarea termenului de prescripție, în timp ce întârzierea răspunsului legislativ a dus la închiderea unor cazuri de corupție și la anularea condamnărilor. În cadrul noului sistem de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de corupție din sistemul judiciar, procurorii desemnați se ocupă de cazurile nesoluționate, multe cazuri nefondate fiind închise, fără să se fi raportat incidente procedurale în procesul de punere în aplicare. Până în prezent, nu s-a dispus nicio nouă punere sub acuzare. Faptul că s-a acordat în continuare atenție integrității autorităților de aplicare a legii a condus la rezultate pozitive. Se iau măsuri pentru actualizarea și codificarea cadrului legal privind integritatea și s-au înregistrat progrese în ceea ce privește digitalizarea. Cu toate acestea, asigurarea respectării normelor privind activitățile de lobby pentru membrii Guvernului trebuie îmbunătățită și trebuie introduse norme privind activitățile de lobby pentru membrii Parlamentului. Agenția Națională de Integritate a devenit autoritatea competentă să primească raportările avertizorilor și se preconizează că bugetul său va fi majorat în consecință.

Nu au fost luate măsuri pentru a consolida guvernanta independentă și independența editorială a serviciilor publice de mass-media. A fost adoptată o nouă lege a audiovizualului, iar bugetul Consiliului Național al Audiovizualului trebuie să reflecte noile sale sarcini. Transparența finanțării mass-mediei de către partidele politice, în special a mass-mediei audiovizuale, nu sa îmbunătățit încă în mod semnificativ. Situația privind amenințările, cazurile de hărțuire și violența împotriva jurnaliștilor rămâne problematică.

O serie de noi instrumente vizează îmbunătățirea transparenței și a calității procesului decizional și a legislației. Guvernul s-a angajat să îmbunătățească eficacitatea consultărilor publice. Nu au fost luate măsuri suplimentare pentru a obține acreditarea instituției naționale pentru apărarea drepturilor omului. S-au înregistrat îmbunătățiri în ceea ce privește cadrul juridic pentru organizațiile societății civile (OSC), dar acestea se confruntă în continuare cu provocări legate de accesul la finanțare publică și de lipsa de previzibilitate în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului juridic. Sunt în curs de desfășurare inițiative de simplificare a procedurilor de recunoaștere și finanțare a asociațiilor care desfășoară activități de interes general.

RECOMANDĂRI

În general, în ceea ce privește recomandările din Raportul din 2022 privind statul de drept, România a realizat:

- progrese semnificative în asigurarea faptului că revizuirea legilor justiției consolidează garanțiile privind independența sistemului judiciar, inclusiv în ceea ce privește reforma regimului disciplinar pentru magistrați, și unele progrese în ceea ce privește luarea de măsuri pentru a răspunde aspectelor problematice nesoluționate legate de investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție, ținând seama de standardele europene și de avizele relevante ale Comisiei de la Veneția;
- niciun progres în ceea ce privește introducerea de norme privind activitățile de lobby pentru senatori și deputați;
- progrese semnificative în ceea ce privește abordarea provocărilor operaționale ale Direcției Naționale Anticorupție, inclusiv în ceea ce privește recrutarea procurorilor, și unele progrese în ceea ce privește monitorizarea îndeaproape a impactului noului sistem de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de corupție din justiție;
- niciun progres în ceea ce privește consolidarea normelor și mecanismelor de îmbunătățire a guvernantei independente și a independenței editoriale a serviciilor publice de mass-media, ținând seama de standardele europene privind serviciile publice de mass-media;
- niciun progres în ceea ce privește asigurarea unor consultări publice eficiente înainte de adoptarea proiectelor legislative;
- niciun progres în ceea ce privește continuarea eforturilor pentru înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, ținând seama de Principiile de la Paris ale ONU.

Pe această bază și având în vedere alte evoluții care au avut loc în perioada de referință, reamintind, totodată, angajamentele asumate în cadrul Planului național de redresare și reziliență cu privire la anumite aspecte ale sistemului judiciar, ale cadrului anticorupție și ale procesului legislativ, se recomandă României:

- să finalizeze procesul inițiat în vederea luării în considerare a recomandărilor cuprinse în avizul Comisiei de la Veneția privind legile justiției, în special prin finalizarea evaluării efectuate de grupul de experți la nivel înalt;
- să ia măsuri, în special la nivel operațional, pentru a aborda preocupările rămase cu privire la investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor în sistemul judiciar, inclusiv în ceea ce privește infracțiunile de corupție, ținând seama de standardele europene;
- să își continue eforturile de asigurare a unor resurse umane adecvate pentru sistemul judiciar, inclusiv pentru parchete, ținând seama de standardele europene privind resursele pentru sistemul judiciar;
- să introducă, fără întârziere, norme privind activitățile de lobby pentru senatori și deputați;
- să își intensifice eforturile pentru consolidarea normelor și mecanismelor de îmbunătățire a guvernantei independente și a independenței editoriale a serviciilor publice de mass-media, ținând seama de standardele europene privind serviciile publice de mass-media;
- să își intensifice eforturile pentru asigurarea unor consultări publice eficiente înainte de adoptarea legislației;
- să își intensifice eforturile pentru a obține acreditarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, ținând seama de Principiile de la Paris ale ONU.

I. SISTEMUL JUDICIAR

Sistemul judiciar din România cuprinde patru tipuri de instanțe, atât civile, cât și militare: instanțele judecătorești teritoriale de prim grad de jurisdicție (judecătorii), tribunalele obișnuite și tribunalele specializate, curțile de apel¹ și Înalta Curte de Casație și Justiție. Înalta Curte de Casație și Justiție judecă, în primă instanță, procesele penale intentate împotriva anumitor categorii de persoane și căile de atac introduse împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță cu privire la aceleași persoane², precum și căile de atac în anumite procese civile și administrative. Un rol fundamental al ÎCCJ este acela de a asigura interpretarea și aplicarea uniformă a legii de către celelalte instanțe. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), însărcinat cu garantarea independenței justiției, este împărțit în două secții, Secția pentru judecatori și Secția pentru procurori. Fiecare secție are competență exclusivă în ceea ce privește recrutarea și cariera judecătorilor, respectiv a procurorilor, și intervine ca instanță disciplinară. Ministerul Public este condus de procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ). Ministerul Public cuprinde structuri specializate cu competențe și o structură organizatorică specifice, respectiv Direcția Națională Anticorupție (DNA) și Direcția de Combateră a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (DIICOT), conduse de procurori-șefi³. Pe lângă acestea există și parchete militare. Procurorul general și procurorii-șefi ai structurilor specializate DNA și DIICOT sunt numiți de președintele României, la propunerea ministrului justiției și după obținerea unui aviz fără caracter obligatoriu din partea Consiliului Superior al Magistraturii. România participă la Parchetul European (EPPO). Uniunea Națională a Barourilor din România este o persoană juridică de interes public care este formată din toate cele 41 de barouri din România.

Independența

Percepția cu privire la independența sistemului judiciar din România rămâne în continuare la un nivel mediu, atât în rândul publicului larg, cât și al întreprinderilor. În ansamblu, 51 % din populația generală și 56 % dintre întreprinderi percep nivelul de independență al instanțelor și al judecătorilor ca fiind „destul de bun sau foarte bun” în 2023⁴. Potrivit datelor din Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023, nu se poate identifica nicio tendință clară în evoluția percepției privind nivelul de independență în rândul publicului larg începând din 2016. Nivelul independenței percepute a sistemului judiciar în rândul publicului larg a crescut în comparație cu 2022 (48 %) și rămâne la același nivel ca în 2016. Nivelul independenței percepute a sistemului judiciar în rândul întreprinderilor a crescut în comparație cu 2022 (49 %), dar este mai scăzut decât în 2016 (63 %).

¹ Curțile de apel judecă atât cauze cu care sunt sesizate în primă instanță (cauze mai complexe), cât și în apel, în cazul în care se exercită căi de atac împotriva hotărârilor pronunțate de instanțele inferioare.

² Secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție judecă în primă instanță cauzele legate de infracțiuni săvârșite de senatori, deputați și de membrii români ai Parlamentului European, de membri ai Guvernului, de judecatori ai Curții Constituționale, de membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, de judecatori ai Înaltei Curți de Casație și Justiție și de procurori de la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

³ Parchetele de pe lângă curțile de apel sunt conduse de procurori generali, iar cele de pe lângă tribunale și judecătorii sunt conduse de prim-procurori.

⁴ Figurile 49 și 51, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023. Percepția cu privire la independența sistemului judiciar corespunde următoarelor categorii: independență foarte scăzută (sub 30 % din respondenți consideră că nivelul de independență a sistemului judiciar este destul de bun și foarte bun); independență scăzută (între 30 % și 39 %), independență medie (între 40 % și 59 %), independență ridicată (între 60 % și 75 %) și independență foarte ridicată (peste 75 %).

S-au realizat progrese semnificative în ceea ce privește consolidarea garanțiilor pentru independența sistemului judiciar datorită unei revizuri cuprinzătoare a legilor justiției.

Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României „să se asigure că revizuirea legilor justiției consolidează garanțiile privind independența sistemului judiciar, inclusiv în ceea ce privește reforma regimului disciplinar pentru magistrați, [...] ținând seama de standardele europene și de avizele relevante ale Comisiei de la Veneția”⁵. Astfel cum s-a menționat în rapoartele anterioare privind statul de drept⁶, cele trei legi ale justiției⁷, care definesc statutul magistraților și organizează sistemul judiciar, precum și Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), sunt esențiale pentru independența magistraților și pentru buna funcționare a sistemului judiciar. În planul său de redresare și reziliență (PRR), România s-a angajat să își modifice legile justiției până la 30 iunie 2023, ca parte a reformei menite să asigure independența sistemului judiciar, îmbunătățind calitatea și eficiența acestuia⁸. În urma unei consultări publice, proiectele de lege au fost prezentate Parlamentului printr-o procedură⁹ accelerată și adoptate la 17 octombrie 2022. Legile modificate abordează mai multe preocupări de lungă durată și aduc schimbări pozitive pentru consolidarea eficienței și a independenței sistemului judiciar. De exemplu, acestea oferă mai multe garanții în ceea ce privește răspunderea civilă și disciplinară a magistraților și procedurile de numire și demitere a procurorilor și judecătorilor de rang înalt. Au fost adăugate dispoziții care sporesc transparența și răspunderea CSM¹⁰, precum și răspunderea Inspecției Judiciare și previn concentrarea puterii în mâinile inspectorului-șef¹¹. Legile aduc, de asemenea, mai multe modificări importante în ceea ce privește admiterea în magistratură și promovarea magistraților, inclusiv în funcții de

⁵ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

⁶ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 4.

⁷ Legea nr. 303/2022 privind statutul judecătorilor și procurorilor, Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară și Legea nr. 305/2022 privind Consiliul Superior al Magistraturii. A se vedea Rapoartele din 2020, 2021 și 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 3, p. 3-4 și, respectiv, p. 4-5.

⁸ La propunerea Comisiei, Consiliul a adoptat Decizia de punere în aplicare 12319/21 din 26 octombrie 2021 de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României. Jalonul 423 din acest plan, care trebuie atins până la 30 iunie 2023, se referă la „[i]ntrarea în vigoare a «legilor justiției» (legi privind statutul magistraților, organizarea judiciară, Consiliul Superior al Magistraturii)”. A se vedea anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului, p. 499.

⁹ În Avizul urgent din 18 noiembrie 2022 privind legile justiției [CDL-AD(2022)045], aprobat în cadrul celei de a 133-a sesiuni plenare (16-17 decembrie 2022), Comisia de la Veneția „regretă procedura de adoptare precipitată”, remarcând că „dezbaterile parlamentare s-a desfășurat în mod precipitat”. Pentru mai multe detalii privind procedura de adoptare, a se vedea, de asemenea, Raportul privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare (MCV) [COM(2022) 664 final], p. 3.

¹⁰ Astfel cum se menționează în Raportul MCV din 2022, noua componență a CSM, care și-a început mandatul în ianuarie 2023, reprezintă o oportunitate pentru asigurarea transparenței și a responsabilității. A se vedea COM(2022) 664 final, p. 17 și 28. Noul CSM și-a demonstrat angajamentul de a da un nou impuls în ceea ce privește transparența și responsabilitatea, prin publicarea online, în aprilie 2023, a unui plan de acțiune privind transparența și responsabilitatea.

¹¹ Astfel cum s-a subliniat în raportul MCV al Comisiei din 2022, noua conducere a Inspecției Judiciare are acum ocazia de a se asigura că cercetările disciplinare nu mai sunt utilizate ca instrument pentru a exercita presiuni asupra activității judecătorilor și procurorilor, în conformitate cu jurisprudența CJUE. În Raportul MCV din 2022 se precizează, de asemenea, că persistă preocupări cu privire la faptul că inspectorul-șef poate să infirme o rezoluție de clasare a unui dosar sau orice rezoluție adoptată de un inspector judiciar în urma unei cercetări disciplinare prealabile. A se vedea COM(2022) 664 final, p. 17-19. A se vedea hotărârea din 11 mai 2023, Inspecția Judiciară, în cauza C-817/21, în care CJUE a analizat legislația aplicabilă înainte de intrarea în vigoare a legilor revizuite ale justiției.

conducere¹². Comisia de la Veneția a concluzionat că, în ansamblu, legile par să se îndrepte în direcția cea bună¹³. Cu toate acestea, Comisia de la Veneția a emis mai multe recomandări specifice pe care Guvernul s-a angajat să le analizeze în continuare și să le ia în considerare cu cea mai mare atenție, împreună cu alte aspecte, mai generale, în eventualitatea în care ar fi necesare acțiuni¹⁴. Prin urmare, s-au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește abordarea recomandării referitoare la legile justiției formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept.

A fost constituit un grup de experți la nivel înalt pentru a analiza cum să fie integrate recomandările Comisiei de la Veneția în cadrul legislativ național. La 19 decembrie 2022, Comisia de la Veneția a adoptat un aviz în care a analizat aspecte specifice ale legilor justiției¹⁵. În ceea ce privește noile garanții pentru numirea procurorilor de rang înalt¹⁶, Comisia de la Veneția a remarcat că un mandat de trei ani, cu posibilitate de reînnoire, dă naștere unui risc potențial¹⁷ și a recomandat introducerea unei perioade de numire mai lungi, fără posibilitatea de reînnoire¹⁸. În decembrie 2022, s-a desfășurat o procedură de numire în conformitate cu noile norme pentru cei trei procurori-șefi¹⁹. În conformitate cu noile legi ale justiției, șefii adjuncți ai instanțelor și ai parchetelor²⁰ sunt numiți de secția relevantă a CSM, la propunerea

¹² În Raportul MCV din 2022 se subliniază faptul că au fost introduse noi norme pentru promovarea judecătorilor la Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ), unde promovările pe baza unui concurs scris au fost înlocuite cu o selecție bazată pe o evaluare a hotărârilor judecătorești pronunțate de candidați pe parcursul întregii lor activități la Curtea de Apel și un interviu în fața Secției pentru judecători a CSM. Odată promovați la ÎCCJ, judecătorii sunt, de asemenea, excluși de la alte evaluări profesionale. Raportul MCV din 2022, p. 5. A se vedea și nota de subsol 31. În conformitate cu noile legi ale justiției, președintele, vicepreședintele și președinții de secție ai ÎCCJ sunt numiți de Secția pentru judecători a CSM pentru o perioadă de 3 ani, care poate fi reînnoită o singură dată, în urma unui interviu care constă în susținerea unui plan managerial, o verificare a aptitudinilor manageriale și de comunicare și o verificare a cunoștințelor specifice funcției. Această nouă procedură nu cuprinde probe scrise, deși, anterior, candidații la aceste posturi trebuiau să dea aceleași examene scrise ca cele aplicate pentru posturile de conducere din cadrul instanțelor inferioare.

¹³ CDL-AD(2022)045, punctul 74. În ceea ce privește diferitele aspecte acoperite de avizul Comisiei de la Veneția, a se vedea punctul de mai jos.

¹⁴ Pentru detalii, a se vedea Raportul MCV din 2022, COM(2022) 664, p. 28.

¹⁵ CDL-AD(2022)045. Domeniul de aplicare al avizului nu a acoperit toate cele trei legi ale justiției, ci s-a limitat la chestiunile abordate în Rezoluția APCE 2466 (punctul 10).

¹⁶ Pentru detalii, a se vedea Raportul MCV din 2022, COM(2022) 664, p. 8-9.

¹⁷ CDL-AD(2022)045, punctul 45: „există un risc potențial ca un procuror care caută să fie numit din nou de către un organism public să se comporte de o asemenea manieră ca și cum ar căuta să obțină favorurile organismului respectiv sau cel puțin ar fi perceput în acest mod”.

¹⁸ CDL-AD(2022)045, punctele 44-47 și 76.

¹⁹ La 30 martie 2023, președintele României a semnat decretele de numire a noului procuror general și a noului procuror-șef al DNA, în urma avizelor pozitive ale Secției pentru procurori a CSM. În aprilie 2023, președintele României a semnat decretul de numire a procurorului-șef al DIICOT, în urma unui aviz negativ al Secției pentru procurori a CSM. În temeiul noilor legi ale justiției, Secția pentru procurori a CSM are un rol mai important în procedura de numire. În prezent, aceasta trebuie să fie consultată și să participe la comitetul de selecție. Avizul CSM rămâne consultativ și, în cazul unui aviz negativ, ministrul justiției are obligația de a organiza un al doilea interviu cu candidatul în cauză, ținând seama de argumentele prezentate în avizul CSM. Cu toate acestea, Comisia de la Veneția a remarcat că această schimbare reprezintă o garanție relativ slabă și că rolul decisiv al ministrului nu este conform cu recomandarea sa anterioară de a atribui un rol major Secției pentru procurori a CSM. Cu toate acestea, Comisia de la Veneția a considerat că împărțirea responsabilității politice între ministru și președinte răspunde parțial criticilor sale anterioare și a precizat că rolul CSM a fost consolidat, deoarece acesta va emite un aviz care poate obliga ministrul, în cazul în care avizul este negativ, să își revizuiască alegerea și să o justifice public – CDL-AD (2022)045, punctele 40-42.

²⁰ Articolul 167 din Legea nr. 303/2022 se aplică vicepreședinților și președinților de secție în instanțele judecătorești teritoriale de prim grad de jurisdicție (judecătorii), tribunalele obișnuite și tribunalele specializate și curțile de apel, precum și tuturor procurorilor care ocupă funcții de conducere în parchetele de pe lângă aceleași instanțe, cu excepția procurorilor-șefi.

președintelui instanței sau a conducătorului parchetului. Părțile interesate și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că un astfel de sistem riscă să concentreze puterea de decizie în mâinile președintelui instanței sau ale conducătorului parchetului²¹. Comisia de la Veneția a recomandat introducerea unei selecții competitive pentru șefii adjuncți²². În plus, legile justiției prevăd că procurorul general²³ poate anula în scris deciziile luate de orice procuror subordonat atunci când constată că deciziile sunt nelegale sau netemeinice. Conform recomandării Comisiei de la Veneția, procurorul general nu ar trebui să poată ocoli ierarhia organelor de urmărire penală atunci când constată că măsurile de urmărire penală sunt nelegale sau netemeinice²⁴. În ianuarie 2023, Guvernul a instituit un grup de experți naționali la nivel înalt însărcinat să prezinte un raport privind soluțiile legislative adecvate pentru a da curs avizelor Comisiei de la Veneția în vederea consolidării în continuare a eficienței și independenței sistemului judiciar. Se preconizează că acest grup își va prezenta evaluarea până la 1 septembrie 2023.

Modificările aduse regimurilor de răspundere civilă și disciplinară consolidează independența sistemului judiciar, însă unele cazuri de sancțiuni disciplinare în legătură cu anumiți magistrați continuă să ridice semne de întrebare. După cum s-a menționat mai sus, s-au adăugat garanții procedurale în regimurile de răspundere civilă²⁵ și disciplinară²⁶ pentru magistrați. În prezent, poate fi solicitată recuzarea membrilor CSM care fac parte din secțiile competente în materie disciplinară pe motive de conflict de interese sau de lipsă de imparțialitate și au fost introduse termene de prescripție pentru a exclude posibilitatea antrenării răspunderii disciplinare pe o perioadă nedeterminată²⁷. În plus, au fost eliminate două abateri disciplinare care generau preocupări legate de independența sistemului judiciar și, respectiv, de supremația dreptului Uniunii²⁸. Se asigură, în continuare, posibilitatea solicitării controlului jurisdicțional al sancțiunilor disciplinare. Unele cazuri de sancțiuni disciplinare au continuat să ridice semne de întrebare. În urma acțiunilor disciplinare inițiate de Inspekția Judiciară, CSM a exclus din magistratură doi judecători, care au contestat aceste sancțiuni în

²¹ A se vedea, de exemplu, contribuția Expert Forum la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 11. Informații primite, de asemenea, de la asociația magistraților în contextul vizitei de țară.

²² CDL-AD(2022)045, punctele 28-35. Comisia de la Veneția a criticat, de asemenea, lipsa de claritate a legii în ceea ce privește ponderea planurilor manageriale în procesul de selecție și posibila lipsă a puterii discreționare a secției relevante a CSM de a nu numi candidatul propus.

²³ Legea nr. 304/2002, articolul 68 alineatul (3). Articolul 68 alineatul (4) din aceeași lege conferă procurorilor-șefi ai DNA și DIICOT aceeași competență în cadrul direcțiilor lor respective.

²⁴ CDL-AD(2022)045, punctele 52-53 și 76.

²⁵ COM(2022) 664 final, p. 4. Mai precis, în temeiul articolelor 268-269 din Legea nr. 303/2022, magistratul în cauză este informat imediat și poate interveni în acțiunile în despăgubire împotriva statului pentru presupuse erori judiciare. În plus, Ministerul Finanțelor nu mai are putere discreționară de a introduce o acțiune în regres împotriva magistratului, ci poate face acest lucru numai în cazul în care secția relevantă a CSM constată că eroarea judiciară a implicat rea-credință sau neglijență gravă, pe baza unui raport întocmit de Inspekția Judiciară.

²⁶ Ibidem. Mai precis, deciziile secțiilor CSM în materie disciplinară trebuie, în prezent, să fie motivate și notificate magistratului în cauză fără întârziere, în locul termenului de 20 de zile, iar sancțiunile disciplinare sunt radiate în termen de trei ani de la data executării, dacă magistratului nu i se aplică o nouă sancțiune disciplinară în acest termen. Acest lucru este deosebit de important pentru ca sancțiunile disciplinare să nu afecteze pe termen nelimitat cariera magistraților.

²⁷ Articolul 51 alineatul (2) din Legea nr. 305/2022 prevede un termen de prescripție pentru răspunderea disciplinară a magistraților de 4 ani de la data săvârșirii abaterii, care poate fi întrerupt și prelungit la maximum cinci ani.

²⁸ COM(2022) 664 final, p. 4. Au fost eliminate abaterile referitoare la „manifestările care aduc atingere onoarei sau probității profesionale ori prestigiului justiției, săvârșite în exercitarea sau în afara exercitării atribuțiilor de serviciu” și „nerespectarea hotărârilor Curții Constituționale sau a hotărârilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii”. A se vedea, de asemenea, Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 6-7.

fața ÎCCJ²⁹. ÎCCJ a anulat sancțiunile disciplinare aplicate în cazuri similare în 2022³⁰. Mai recent, Secția pentru judecători a CSM a respins acțiunea disciplinară inițiată de Inspekția Judiciară împotriva unui judecător pentru întâzieri în judecarea cauzelor și neglijență gravă, ținând seama de volumul mare de muncă al judecătorului în cauză³¹. Asociațiile judecătorilor au perceput perchezițiile neanunțate efectuate de inspectorii judiciari în clădiri publice ca acțiuni de presiune și intimidare a magistraților vizați³².

S-au înregistrat unele progrese în legătură cu preocupările rămase cu privire la investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor de către magistrați. În Raportul din 2022 privind statul de drept, României i s-a recomandat „să ia măsuri pentru a răspunde aspectelor problematice nesoluționate legate de investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor din justiție, ținând seama de standardele europene și de avizele relevante ale Comisiei de la Veneția”³³. În urma desființării, în martie 2022, a Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție (SIJ), nu au fost raportate incidente procedurale în implementarea noului sistem instituit pentru investigarea infracțiunilor comise de magistrați, care se bazează pe procurori desemnați din cadrul parchetelor de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ), precum și al curților de apel³⁴. Cu toate acestea, procurorii desemnați se ocupă în continuare de un număr semnificativ de cauze nesoluționate reatribuite din fosta structură³⁵. Va fi important să se monitorizeze funcționarea noului sistem de-a lungul timpului, în special având în vedere absența unor garanții suplimentare în lumina jurisprudenței Curții de Justiție a UE³⁶. Deși procurorii desemnați acordă prioritate cauzelor vădit nefondate care pot fi închise fără sesizarea

²⁹ La 19 decembrie 2022, Secția pentru judecători a CSM a exclus de trei ori din magistratură doi judecători de la Curtea de Apel București care se ocupau de cazuri de corupție la nivel înalt pentru presupuse întâzieri nejustificate, nerespectarea dispozițiilor privind atribuirea aleatorie a cauzelor, precum și rea-credință sau neglijență gravă. La 15 martie 2023, aceiași doi judecători au fost excluși a patra oară din magistratură, pentru exercitarea funcțiilor cu rea-credință. Ambii au contestat sancțiunile disciplinare în fața ÎCCJ.

³⁰ În noiembrie 2022, ÎCCJ a anulat sancțiunile disciplinare impuse de CSM la 14 decembrie 2021 pentru trei dintre cei cinci judecători ai Curții de Apel Constanța care participaseră la condamnarea infracțiunilor de corupție la nivel înalt și a redus sancțiunile la nivel de avertismente pentru ceilalți doi judecători. ÎCCJ a anulat, de asemenea, toate cele trei decizii de excludere din magistratură adoptate împotriva unui judecător pentru postarea de materiale video legate de viața sa privată pe platformele de comunicare socială, pentru implicarea presupusă în activități politice în calitate de membru al unor ONG-uri și, respectiv, pentru neglijență gravă în exercitarea funcțiilor sale. A se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 6.

³¹ Hotărârea Secției pentru judecători a CSM din 3 mai 2023 în cauza 29/J/2022. În temeiul articolului 51 alineatul (3) din Legea nr. 305/2022, Inspekția Judiciară poate exercita recurs împotriva hotărârii în termen de 15 zile de la pronunțarea acesteia.

³² Informații primite de la asociațiile magistraților în contextul vizitei de țară.

³³ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

³⁴ Pentru mai multe detalii privind modelul instituțional, a se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 4-5.

³⁵ La 31 decembrie 2022, dintr-un total de 8 062 de cauze alocate în temeiul Legii nr. 49 din 11 martie 2022 privind desființarea Secției pentru investigarea infracțiunilor din justiție, procurorii desemnați au reușit să închidă 2 472 de cauze. Numărul de cauze rămase nesoluționate variază considerabil în funcție de fiecare unitate teritorială, Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București reușind, de exemplu, să închidă doar 56 din cele 1 277 de cauze alocate. A se vedea anexa 1 la contribuția autorităților române la Raportul din 2023 privind statul de drept.

³⁶ Noua structură ar trebui „să fie însoțită de garanții specifice care să permită, pe de o parte, să se înlăture orice risc ca această secție să fie folosită ca instrument de control politic al activității respectivilor judecători și procurori susceptibil să aducă atingere independenței acestora și, pe de altă parte, să se asigure că respectiva competență poate fi exercitată în privința acestora din urmă cu respectarea deplină a cerințelor care decurg din articolele 47 și 48 din cartă”, Hotărârea Curții de Justiție din 18 mai 2021, Asociația „Forumul Judecătorilor din România” și alții, în cauzele conexe C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-294/19, C-355/19 și C-379/19, ECLI:EU:C:2021:393, punctul 223.

instanței, un număr mare de astfel de cauze, care ar putea fi bazate pe „plângeri vexatorii”, sunt încă nesoluționate³⁷ și riscă să exercite o presiune asupra magistraților în cauză. Procurorii desemnați nu au dispus nicio punere sub acuzare, iar noul sistem va trebui să își demonstreze capacitatea de a trata în mod eficient cazurile de corupție din sistemul judiciar. Au fost exprimate unele preocupări cu privire la transparența și buna desfășurare a procedurilor de numire a procurorilor, în condițiile în care Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) a propus mai puțini candidați decât numărul de posturi disponibile, iar unii din candidați nu au primit aprobarea din partea procurorului general³⁸. Acest lucru este deosebit de problematic pentru parchetele care se confruntă cu un număr mare de cazuri referitoare la magistrați, cum ar fi parchetele de pe lângă Curtea de Apel București și ÎCCJ, care funcționează cu un număr redus de procurori desemnați³⁹. Având în vedere absența raportării de incidente procedurale în cadrul noii structuri de urmărire penală și rezultatele acesteia în materie de soluționare a cazurilor nesoluționate, s-au înregistrat unele progrese în ceea ce privește recomandarea din 2022 privind investigarea și urmărirea penală a infracțiunilor comise de magistrați.

Competența de gestionare a bugetului instanțelor inferioare a fost transferată de la puterea executivă la sistemul judiciar. Legea revizuită privind organizarea judiciară transferă responsabilitatea gestionării bugetului pentru costurile cu personalul și drepturile salariale ale curților de apel, tribunalele, tribunalele specializate și instanțelor de prim grad de jurisdicție de la Ministerul Justiției la ÎCCJ. Deși acest lucru implică o mai mare independență bugetară pentru sistemul de justiție, ÎCCJ s-ar putea confrunta cu dificultăți în ceea ce privește resursele necesare pentru îndeplinirea acestei sarcini⁴⁰, care a generat deja numeroase litigii între magistrați și stat cu privire la drepturile salariale.

Calitatea

În pofida eforturilor continue de îmbunătățire a situației, deficitul tot mai mare de magistrați constituie o problemă îngrijorătoare, deoarece ar putea avea, în timp, un impact asupra calității și eficienței sistemului judiciar. În urma unui număr fără precedent de pensionări solicitate de magistrați în ultimul an⁴¹, situația resurselor umane din sistemul de

³⁷ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 4.

³⁸ A se vedea contribuția Asociației Magistraților din România, a Uniunii Naționale a Judecătorilor din România, a Asociației Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Asociației Procurorilor din România la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 2-4.

³⁹ În urma numirii a șase procurori desemnați din 15 în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, trei dintre aceștia au ieșit la pensie, iar în prezent Parchetul funcționează numai cu trei procurori desemnați. În prezent, doar trei sunt repartizați la Parchetul de pe lângă Curtea de Apel București, care are și cel mai mare volum de cauze dintre toate unitățile teritoriale. Informații primite de la procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție în contextul vizitei de țară în România.

⁴⁰ Pentru a facilita preluarea fără probleme a sarcinilor bugetare, articolul 142 alineatul (10) din Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară prevede că Ministerul Justiției furnizează ÎCCJ sprijin logistic, resurse umane și materiale pentru o perioadă de până la 6 luni. Această perioadă a fost prelungită până la 31 decembrie 2023 prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 34 din 12 mai 2023. Rămâne de văzut dacă această perioadă tranzitorie de sprijin va fi suficientă. Informații primite de la ÎCCJ în contextul vizitei de țară. A se vedea, de asemenea, contribuția Funky Citizens la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 14.

⁴¹ În 2022, s-au pensionat 451 de judecători și 256 de procurori. În perioada 1 ianuarie – 31 martie 2023, s-au pensionat 81 de judecători și 44 de procurori. A se vedea răspunsurile scrise suplimentare din partea CSM.

justiție s-a înrăutățit în general⁴² și a devenit critică în unele instanțe și parchete⁴³. Situația este deosebit de îngrijorătoare la Parchetul de pe lângă ÎCCJ⁴⁴, unde mai mult de jumătate din posturile prevăzute de lege sunt vacante și unde volumul mare de cauze per magistrat ar putea avea un impact asupra calității justiției. În mod similar, ÎCCJ se confruntă cu provocări deosebite, deoarece este posibil ca unele dintre camerele sale să nu dispună de un cvorum suficient pentru a continua să funcționeze după o serie de pensionări și având în vedere că în viitorul apropiat s-ar putea să intervină noi pensionări⁴⁵. Admiterile în magistratură, efectuate în principal prin concursuri organizate de CSM, nu sunt suficiente în prezent pentru a compensa exodul magistraților și pentru a remedia deficitul pe termen scurt, în special având în vedere cerința privind vechimea care se aplică în cazul instanțelor superioare și al parchetelor⁴⁶. Prolungirea perioadei de formare la Institutul Național al Magistraturii (INM) de la doi la trei ani, care va intra în vigoare în 2024, ar putea exercita o presiune suplimentară asupra resurselor umane; CSM și-a reiterat solicitările de menținere a perioadei anterioare de doi ani⁴⁷. Doar câteva posturi de judecători și procurori principali au fost ocupate⁴⁸ în urma concursurilor

⁴² Deficitul de magistrați a fost estimat la aproximativ 2 000 de posturi la începutul anului 2023. În ianuarie 2022, din cele 5 072 de posturi de judecători, 4 403 erau ocupate și 669 erau vacante, în timp ce la 31 martie 2023, din cele 5 068 de posturi, 4 057 erau ocupate și 1 011 vacante. În ianuarie 2022, din cele 3 041 de posturi de procurori, 662 erau vacante, iar la 31 martie 2023, din cele 3 038 de posturi, 860 erau vacante. A se vedea contribuția României la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 10, precum și răspunsurile scrise suplimentare din partea CSM. În ceea ce privește situații în anii anteriori, a se vedea Rapoartele din 2021 și 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 8 și, respectiv, p. 9.

⁴³ În acest context, trebuie remarcat faptul că, în conformitate cu standardele europene, instanțelor ar trebui să li se aloce un număr suficient de judecători și de membri ai personalului de sprijin calificați în mod corespunzător. A se vedea Recomandarea CM/Rec(2010)12 a Comitetului de Miniștri al Consiliului European, punctul 35. În plus, dat fiind că buna funcționare a sistemului judiciar depinde în mare măsură de calitatea judecătorilor, a procurorilor și a personalului, resursele umane și statutul magistraților constituie un domeniu important al modelului de calitate. A se vedea Comisia Europeană pentru Eficiența Justiției (CEPEJ), Lista de verificare pentru promovarea calității justiției și a instanțelor, adoptată de CEPEJ în cadrul celei de a 11-a reuniuni plene (Strasbourg, 2-3 iulie 2008), p. 4.

⁴⁴ Rata de ocupare la 1 ianuarie 2022 a fost de 62,25 % și a scăzut la 43,49 % la 31 decembrie 2022, în principal din cauza numărului de pensionări. Printre alte cauze, ministerul public a identificat, de asemenea, lipsa admiterii în profesie în perioada în care INM nu a putut organiza concursuri, modificarea condițiilor de promovare efectivă în 2018 și incertitudinea cu privire la condițiile de pensionare. A se vedea contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 10.

⁴⁵ Din cauza cerinței privind vechimea importantă necesară pentru numirea ca membru al ÎCCJ, va fi dificil să se abordeze deficitul de magistrați și ar fi important să se ofere stimulente pentru ca judecătorii în funcție să își continue activitatea după ce sunt eligibili pentru pensionare. Informații primite de la ÎCCJ în contextul vizitei de țară. Procentul judecătorilor de sex feminin din cadrul ÎCCJ este de aproximativ 80 %, în prezent cel mai ridicat procent înregistrat în instanțele supreme din UE. A se vedea figura 36, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁴⁶ În perioada iulie 2022-martie 2023 a fost organizat un concurs de admitere la INM, fiind deschise la concurs 300 de posturi de auditori de justiție și 26 de posturi de personal specializat asimilat judecătorilor și procurorilor. În acest sens, INM recomandă creșterea numărului total de auditori de justiție, dar estimează că ar fi necesară o creștere corespunzătoare a resurselor sale. A se vedea contribuția scrisă a CSM și a INM în contextul vizitei de țară, p. 25.

⁴⁷ În cursul procedurii parlamentare care a condus la adoptarea Legii nr. 303/2022, CSM a sprijinit necesitatea de a menține durata de doi ani a formării, pe care a considerat-o suficientă atât pentru calitatea formării teoretice, cât și a celei practice. CSM a considerat, de asemenea, că o durată mai mare ar putea crea riscul unor disfuncționalități semnificative în cadrul instanțelor și parchetelor din perspectiva resurselor umane. INM consideră, de asemenea, că ar fi preferabil să se revină la perioada de formare de doi ani. A se vedea contribuția scrisă a CSM și a INM în contextul vizitei de țară, p. 17 și 25.

⁴⁸ În 2022, au fost organizate două concursuri pentru ocuparea posturilor vacante de conducere în calitate de președinte și vicepreședinte al instanțelor, ceea ce a dus la numirea a 36 de candidați. În urma unui concurs organizat în 2022 pentru ocuparea a 213 posturi de procurori cu funcții de conducere în cadrul parchetelor de

organizate în 2022 și 2023, posibil din cauza numărului redus de candidați eligibili, precum și din cauza lipsei interesului de a candida pentru astfel de posturi⁴⁹. Pentru a atenua impactul deficitului de magistrați, Guvernul a decis să generalizeze recrutarea magistraților asistenți după punerea în aplicare cu succes a unui proiect-pilot în mai multe instanțe⁵⁰.

Sunt dezvoltate în continuare instrumente digitale pentru gestionarea cauzelor, statisticile instanțelor și disponibilitatea online a hotărârilor judecătorești. Proiectul de dezvoltare a unui nou sistem de gestionare a cauzelor (ECRIS V) este implementat în continuare de Ministerul Justiției, în colaborare cu CSM, Curtea de Apel București și Parchetul de pe lângă ÎCCJ⁵¹. În plus, o nouă versiune a aplicației STATIS, un instrument de extragere a datelor stocate în ECRIS pentru a genera date statistice⁵², este în curs de elaborare⁵³. Disponibilitatea mai rapidă a unor statistici mai precise și mai bine orientate privind cauzele facilitează gestionarea volumului de muncă și a resurselor umane în cadrul instanțelor și permite identificarea reformelor necesare pentru limitarea numărului de litigii repetitive⁵⁴. Site-ul web ReJust, un portal online dezvoltat și gestionat de CSM⁵⁵ care asigură disponibilitatea hotărârilor judecătorești, a fost îmbunătățit cu funcționalități de căutare suplimentare⁵⁶ și oferă acum acces la toate hotărârile instanțelor de prim grad de jurisdicție, ale tribunalelor și ale curților de apel⁵⁷. Aspectele tehnice care afectau portalul și care au fost menționate în Raportul din 2022 privind statul de drept⁵⁸ au fost soluționate⁵⁹. Mai multe proiecte în domeniul digitalizării au fost sau sunt în curs de implementare de către Parchetul de pe lângă ÎCCJ, în special pentru a dezvolta instrumente standard de gestionare integrată la nivelul unităților

pe lângă curțile de apel, tribunale, tribunale specializate și instanțele de prim grad de jurisdicție, doar 60 de procurori au fost numiți în astfel de posturi. A se vedea contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 4-5.

⁴⁹ A se vedea contribuția scrisă a CSM și a INM în contextul vizitei de țară, p. 3.

⁵⁰ În urma unui proiect-pilot implementat în 19 instanțe în 2022, care a evidențiat impactul pozitiv al activității desfășurate de această nouă categorie de personal asupra timpului necesar pentru elaborarea hotărârilor și soluționarea cauzelor, Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 127 din 21 septembrie 2022 a creat 165 de posturi de experți juriști cu statutul de personal contractual în organigrama CSM.

⁵¹ În cadrul jalonului 164 din planul de redresare și reziliență, România s-a angajat să ia măsuri pentru ca ECRIS V să fie pe deplin operațional până la 31 decembrie 2025. Pentru mai multe detalii privind scopul și etapele proiectului, a se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 9-10.

⁵² Aceste statistici includ cauzele noi, pendinte, suspendate și soluționate, volumul de cauze și volumul de activitate.

⁵³ Noua versiune va furniza noi rapoarte și va permite interogarea în timp real a datelor ECRIS cu filtre avansate. Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 14.

⁵⁴ În cadrul unui proiect implementat de CSM, a fost adăugat un nou modul la aplicația STATIS pentru generarea de statistici privind cauzele repetitive. A fost creat un mecanism care permite identificarea timpurie a creșterii numărului litigiilor generate de deficiențele de reglementare și luarea măsurilor necesare pentru a reduce volumul excesiv de cauze în materie nepenală cu care se confruntă instanțele. A se vedea contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, anexa 3, p. 3-4.

⁵⁵ A se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 10.

⁵⁶ În afară de căutarea după cuvinte-cheie, nu se pot filtra rezultatele în funcție de categoria instanței, gradul de jurisdicție, obiect, etapa procedurală, tipul de soluție și categoria de document și nu se pot aplica filtre succesive. A fost modernizată, totodată, interfața de căutare, iar problemele tehnice anterioare, cum ar fi blocajele și timpul de expirare, au fost soluționate. A se vedea contribuția scrisă a CSM și a INM în contextul vizitei de țară, p. 15.

⁵⁷ ÎCCJ asigură disponibilitatea online a propriilor decizii, o parte dintre acestea fiind publicate pe site-ul său web (<https://www.iccj.ro>). Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 13.

⁵⁸ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 10.

⁵⁹ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 15. Informații primite, de asemenea, de la organizațiile societății civile în contextul vizitei în România.

teritoriale de urmărire penală⁶⁰. Deși România are rezultate bune în ceea ce privește disponibilitatea comunicațiilor electronice securizate pentru instanțe⁶¹, mai este loc de îmbunătățiri în ceea ce privește disponibilitatea acestora pentru organele de urmărire penală⁶², precum și în ceea ce privește soluțiile digitale în cadrul procedurilor penale⁶³.

Eficiență

Eficiența sistemului de justiție s-a îmbunătățit. Eficiența globală în ceea ce privește cauzele civile și comerciale s-a îmbunătățit, durata procedurilor scăzând în toate instanțele⁶⁴. În pofida creșterii numărului de cauze noi⁶⁵, rata de soluționare a cauzelor civile și comerciale rămâne peste 100 %⁶⁶, ceea ce înseamnă că sunt soluționate mai multe cauze decât intră în sistem. Cu toate acestea, numărul de cauze pendinte rămâne ridicat⁶⁷. În ceea ce privește eficiența în cauzele de contencios administrativ, s-au înregistrat îmbunătățiri semnificative în instanțele de prim grad de jurisdicție, unde durata lichidării stocului de cauze pendinte a scăzut la 293 de zile în 2021 (față de 690 de zile în 2020)⁶⁸, iar rata de soluționare a cauzelor a crescut la peste 100 % în 2021, după ce a înregistrat o scădere bruscă la 48,4 % în 2020⁶⁹.

Nu au existat evoluții în ceea ce privește impactul măsurilor luate pentru a aborda problema duratei excesive a procedurilor civile și penale în urma hotărârilor definitive ale Curții Europene a Drepturilor Omului. Astfel cum s-a menționat anterior în Raportul privind statul de drept⁷⁰, România rămâne sub supravegherea sporită a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei pentru durata excesivă a procedurilor civile și penale și pentru lipsa unei căi de atac efective în acest sens⁷¹. Impactul măsurilor generale luate pentru a soluționa această problemă nu a fost încă evaluat, iar autoritățile române nu au furnizat încă Comitetului de Miniștri date statistice complete care să permită evaluarea completă a situației. Cea mai recentă evaluare a Comitetului de Miniștri datează din 2016 și de atunci nu au fost prezentate date statistice suplimentare⁷².

II. CADRUL ANTICORUPȚIE

Ministerul Justiției coordonează punerea în aplicare a Strategiei naționale anticorupție pentru perioada 2021-2025. Structura de urmărire penală specializată în combaterea corupției, și anume Direcția Națională Anticorupție (DNA), are competența de a investiga cazurile grave de corupție, iar Parchetul General investighează toate celelalte cazuri de corupție. Există, de asemenea, parchete specializate pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ) și curți de

⁶⁰ Scopul este de a spori previzibilitatea deciziilor manageriale, în special în ceea ce privește resursele umane, capacitatea de gestionare a volumului de muncă și repartizarea sarcinilor în cadrul fiecărei unități teritoriale. A se vedea contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, anexa 5, p. 4.

⁶¹ Figura 44, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶² Figura 45, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶³ Figura 47, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁴ Figura 5, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁵ Figura 3, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁶ Figura 11, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁷ Figura 13, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁸ Figura 8, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁶⁹ Figura 12, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023.

⁷⁰ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 12.

⁷¹ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 26 noiembrie 2013, Vlad/România, 40756/06.

⁷² Cea de a 1 259-a reuniune a Comitetului de Miniștri (7-8 iunie 2016).

apel pentru infracțiuni de corupție comise de procurori și judecători⁷³. S-a creat o direcție specializată anticorupție (DGA) în cadrul Ministerului de Interne, cu competențe în ceea ce privește integritatea și faptele de corupție ale personalului din minister, inclusiv din rândul poliției. Agenția Națională de Integritate (ANI) desfășoară anchete administrative privind conflictele de interese, incompatibilitățile dintre activități și averile nejustificate și este responsabilă de monitorizarea și verificarea declarațiilor de avere ale tuturor persoanelor care exercită funcții electivă publice. Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate (ANABI) asigură urmărirea și identificarea bunurilor provenite din săvârșirea de infracțiuni și gestionarea activelor provenite din săvârșirea de infracțiuni care au fost sechestrate și confiscate.

Percepția experților și a cadrelor de conducere din mediul de afaceri este că nivelul corupției din sectorul public rămâne ridicat. Indicele de percepție a corupției din 2022 calculat de Transparency International pentru România a fost de 46 din 100, ceea ce o plasează pe locul 25 în Uniunea Europeană și pe locul 63 la nivel mondial⁷⁴. Această percepție s-a menținut la un nivel relativ stabil în ultimii cinci ani⁷⁵. Potrivit sondajului Eurobarometru special din 2023 privind corupția, 79 % dintre respondenți percep corupția ca fiind larg răspândită în țara lor (media UE este de 70 %), în timp ce 49 % afirmă că se simt afectați de corupție în viața de zi cu zi (media UE este de 24 %)⁷⁶. În ceea ce privește întreprinderile, 92 % dintre întreprinderi consideră că fenomenul corupției este generalizat (față de media UE de 65 %), iar 75 % dintre întreprinderi consideră că aceasta face dificilă desfășurarea de activități economice (față de media UE de 35 %)⁷⁷. În plus, 39 % dintre respondenți consideră că sunt suficiente cazuri de urmăriri penale soldate cu condamnări pentru a avea un efect de descurajare a corupției (față de media UE de 32 %)⁷⁸, în timp ce 27 % dintre întreprinderi consideră că persoanele și întreprinderile găsite vinovate de mituirea unui înalt funcționar sunt pedepsite în mod corespunzător (față de media UE de 30 %)⁷⁹.

Punerea în aplicare a noii strategii anticorupție este în grafic. Primul raport de monitorizare a Strategiei Naționale Anticorupție (SNA) pentru perioada 2021-2025 este programat să fie

⁷³ Parchetele care au legătură cu ÎCCJ sunt competente pentru infracțiunile comise de membrii Consiliului Superior al Magistraturii care sunt judecători sau procurori, de judecătorii ÎCCJ și procurorii Parchetului de pe lângă ÎCCJ, de judecătorii curților de apel și ai Curții Militare de Apel și de procurorii parchetelor de pe lângă aceste instanțe, precum și de judecătorii Curții Constituționale a României. Infracțiunile comise de toți ceilalți judecători și procurori din sistem sunt anchetate de procurori special desemnați care își desfășoară activitatea în cadrul parchetelor de pe lângă curțile de apel.

⁷⁴ Transparency International (2023), Indicele de percepție a corupției din 2022. Percepția cu privire la corupție corespunde următoarelor categorii: nivel de corupție scăzut (percepția în rândul experților și al cadrelor de conducere din mediul de afaceri cu privire la corupția din sectorul public are punctaje de peste 79), nivel de corupție relativ scăzut (punctaje între 79-60), relativ ridicat (punctaje între 59-50) și ridicat (punctaje sub 50).

⁷⁵ Punctajul României a crescut cu un punct în acest an, la fel ca anul trecut. România și-a îmbunătățit, de asemenea, poziția în clasamentul mondial, anul trecut situându-se pe locul 66. Poziția în clasamentul de la nivelul UE a rămas aceeași. Punctajul crește/scade semnificativ atunci când variază cu mai mult de cinci puncte, se îmbunătățește/se deteriorează (variază cu 4-5 puncte) și este relativ stabil (variază cu 1-3 puncte) în ultimii cinci ani.

⁷⁶ Sondajul Eurobarometru special 523 privind corupția (2023). Datele Eurobarometru privind percepția și experiența cetățenilor cu privire la corupție sunt actualizate în fiecare an. Setul de date anterior este Sondajul Eurobarometru special 523 (2022).

⁷⁷ Sondajul Eurobarometru Flash 524 privind atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE (2023). Datele Eurobarometru privind atitudinea întreprinderilor față de corupție sunt actualizate în fiecare an. Setul de date anterior este Sondajul Eurobarometru Flash 507 (2022).

⁷⁸ Sondajul Eurobarometru special 534 privind corupția (2023).

⁷⁹ Sondajul Eurobarometru Flash 524 privind atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE (2023).

adoptat în la mijlocul lui 2023, acoperind primul an de punere în aplicare⁸⁰. În cadrul planului său de redresare și reziliență, România s-a angajat să finalizeze cel puțin 70 % din măsurile din cadrul strategiei anticorupție până la sfârșitul anului 2025⁸¹. Ca parte a măsurilor luate, Ministerul Justiției elaborează un nou proiect de protocol privind educația juridică în școli, precum și o hartă națională a riscurilor pentru identificarea riscurilor de corupție în domeniul achizițiilor publice, hartă care urmează să fie cofinanțată de Comisie⁸².

România s-a angajat să ia măsuri legislative privind mituirea funcționarilor publici străini. Procesul de negociere pentru aderarea României la Organizația pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (OCDE) a început în ianuarie 2022. În acest cadru, România urmărește să adere la Convenția OCDE privind combaterea dării de mită⁸³ și la grupul său de lucru. Potrivit OCDE, domeniul de aplicare al infracțiunii de dare de mită la nivel transnațional în legislația din România este prea restrâns, iar sancțiunile sunt prea reduse. În martie 2023, grupul de lucru a decis să accepte solicitarea României⁸⁴. România a devenit membru asociat în cadrul grupului de lucru în luna mai.

S-au înregistrat în continuare rezultate pozitive în ceea ce privește combaterea corupției, inclusiv în cazurile la nivel înalt. Astfel cum se menționează în Raportul din 2022 privind statul de drept⁸⁵, numărul punerilor sub acuzare de către DNA a continuat să crească, iar instanțele au pronunțat mai multe hotărâri definitive în cazuri de corupție, însă nu s-a redus numărul mare de cauze nesoluționate⁸⁶. Mandatul fostului procuror-șef s-a încheiat în februarie 2023, iar un nou procuror-șef și-a început mandatul în aprilie 2023. Urmărirea penală de către Parchetul General a infracțiunilor de corupție și a infracțiunilor asimilate corupției prezintă rezultate similare⁸⁷. În perioada de raportare, au existat numeroase puneri sub acuzare și condamnări în cazuri de corupție la nivel înalt. ÎCCJ a instrumentat 5 cazuri de infracțiuni de corupție la nivel înalt, implicând 28 de inculpați, dintre care 5 au fost condamnați la închisoare,

⁸⁰ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 19.

⁸¹ Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României, ținta 428.

⁸² Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, anexa 7.

⁸³ Convenția Organizației pentru Cooperare și Dezvoltare Economică privind combaterea mituirii funcționarilor publici în cadrul tranzacțiilor comerciale internaționale.

⁸⁴ Raportul complet de evaluare a evidențiat unele probleme legate de definiția funcționarilor publici străini și sancțiunile reduse pentru infracțiunea dării de mită la nivel transnațional; (OCDE) România: Aderarea la Convenția OCDE privind combaterea dării de mită, raportul complet de evaluare, DAF/WGB(2023)12. România va trebui să ia măsuri legislative sau de altă natură suplimentare pentru a aborda aceste aspecte.

⁸⁵ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 13.

⁸⁶ Contribuția României la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 25-26 și informații primite de la DNA în contextul vizitei de țară. În 2022, s-au înregistrat 6 129 cauze pendinte, comparativ cu 6 076 în 2021. În cursul anului 2022, au fost trimise în judecată 404 cazuri (317 în 2021) care au vizat 779 de inculpați (730 în 2021). Urmărirea penală a dus la punerea sub acuzare a 565 din acești inculpați (la fel ca în 2021) și la un acord de recunoaștere a vinovăției în cazul celorlalți 214 inculpați (165 în 2021). Instanțele au pronunțat 348 de hotărâri definitive (255 în 2021) și 439 de inculpați (427 în 2020) au fost condamnați. Numărul de dosare mai vechi de 5 ani de la data notificării a scăzut substanțial: 263 (față de 323 în 2021).

⁸⁷ În cursul anului 2022, au fost soluționate în total 1 662 de cazuri (1 493 în 2021) care implicau infracțiuni de corupție neclasificate ca fiind grave; în legătură cu acestea s-au emis 266 (201 în 2021) de puneri sub acuzare și acorduri de recunoaștere a vinovăției, prin care au fost trimiși în judecată 327 de inculpați (253 în 2021). Au fost pronunțate 203 hotărâri definitive (142 în 2021), prin care au fost condamnate 184 de persoane (151 în 2021) (contribuții din partea României la Raportul din 2022 privind statul de drept, p. 26).

iar 18 au fost achitați. Pentru ceilalți 5 inculpați, procedura penală a fost închisă⁸⁸, în principal din cauza expirării termenului de prescripție⁸⁹.

S-au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește provocările operaționale cu care se confruntă DNA, deși recrutarea trebuie îmbunătățită în continuare. Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României să „abordeze provocările operaționale ale Direcției Naționale Anticorupție, inclusiv în ceea ce privește recrutarea procurorilor [...]”⁹⁰. CSM și procurorul general raportează că lipsa de resurse în sistemul judiciar, în care numărul de pensionari depășește numărul de recrutări, are un impact negativ asupra urmării penale eficiente a infracțiunilor de corupție⁹¹. În ceea ce privește DNA, în martie 2023, din cele 195 de posturi de procurori prevăzute în DNA, 158 de posturi erau ocupate și 37 de posturi erau vacante, ceea ce reprezintă o rată de ocupare de 81 %⁹². S-a înregistrat, așadar, o creștere în comparație cu aceleași luni din 2021 și 2022, când rata de ocupare era de 75 %⁹³, iar România se apropie de angajamentul pe care și l-a asumat în cadrul planului de redresare și reziliență, și anume să ajungă la o rată de ocupare de 85 % până la 30 iunie 2023⁹⁴. DNA a raportat că, la sfârșitul lunii iunie, rata de ocupare era de 85 %⁹⁵. Tendința este pozitivă, dar sunt necesare eforturi suplimentare, deoarece resursele sunt încă insuficiente pentru a face față volumului de cazuri, iar recrutarea procurorilor în cadrul DNA rămâne dificilă. Cerința privind vechimea necesară pentru numirea în funcție în cadrul DNA rămâne o cauză importantă a numărului limitat de candidaturi pentru ocuparea posturilor vacante⁹⁶. Procurorii trebuie să aibă cel puțin zece ani de vechime și trei ani de formare obligatorie în cadrul INM. Cu toate acestea, au fost introduse dispoziții tranzitorii, potrivit cărora cerința de formare este de doi ani în loc de trei până în 2024, iar perioada de formare este inclusă în calculul vechimii până în 2026⁹⁷. Printre alți factori care explică numărul limitat de candidaturi se numără volumul mare de muncă și presiunea ridicată, reflectarea negativă de către mass-media a activității de urmărire penală și lipsa beneficiilor pentru a compensa aceste aspecte⁹⁸. Începând din decembrie 2022, interviurile orale pentru DNA nu mai sunt difuzate, ceea ce se preconizează că va încuraja un număr mai mare de persoane să candideze⁹⁹. Având în vedere deficitul persistent de procurori din cadrul DNA, delegarea, detașarea și transferul rămân instrumente importante. Cu toate acestea, de când competența de delegare a procurorilor, inclusiv în cadrul DNA, a fost transferată de la CSM la Parchetul General, toate cererile de delegare către DNA au fost

⁸⁸ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 27.

⁸⁹ Contribuție primită de la ÎCCJ în contextul vizitei în România.

⁹⁰ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

⁹¹ Contribuție primită de la CSM și de la procurorul general în contextul vizitei în România.

⁹² Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România.

⁹³ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16.

⁹⁴ Jalonul 429 din planul de redresare și reziliență al României prevede o „rată de ocupare de 85 % a posturilor de procuror din cadrul Direcției Naționale Anticorupție” (până la 30 iunie 2023).

⁹⁵ Au fost ocupate 167 de posturi. Informații primite de la DNA în contextul vizitei în țară.

⁹⁶ Pentru cele 41 de posturi de procuror vacante în decembrie 2022, și-au depus candidatura doar 32 de candidați. Curtea Constituțională a declarat neconstituțională o lege care reducea cerința privind vechimea la șapte ani, iar cerința privind vechimea nu a fost modificată în legile justiției. A se vedea Raportul MCV din 2022, p. 22. Strategia de dezvoltare a sistemului judiciar pentru 2022-2025 (adoptată în aprilie 2022) enumeră, în cadrul obiectivului de intensificare a luptei împotriva corupției, acțiunea intitulată „Modificarea procedurii de numire și a cerințelor de vechime pentru procurorii DNA”. Potrivit contribuției României la Raportul din 2023 privind statul de drept, cerințele privind vechimea sunt considerate importante pentru calitatea actului de urmărire penală.

⁹⁷ Astfel cum se descrie în Raportul Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul mecanismului de cooperare și verificare, COM(2022) 664 final, 22.11.2022, p. 22-23.

⁹⁸ Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România.

⁹⁹ Informații primite de la procurorul general în contextul vizitei de țară.

respinse¹⁰⁰. Potrivit EPPO, cooperarea cu autoritățile naționale este bună¹⁰¹. Prin urmare, s-au înregistrat progrese semnificative în ceea ce privește abordarea recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept în ceea ce privește provocările operaționale cu care se confruntă DNA.

A fost adoptată reforma Codului penal și a Codului de procedură penală ale României.

Astfel cum s-a explicat în rapoartele din 2022 privind statul de drept și MCV¹⁰², conform planului său de redresare și reziliență, România a trebuit să alinieze mai multe dispoziții din Codul penal și din Codul de procedură penală la deciziile relevante ale Curții Constituționale a României¹⁰³. La 28 decembrie 2022, Guvernul a adoptat proiecte de modificare a celor două coduri. În ceea ce privește lupta anticorupție, cele mai importante modificări au vizat infracțiunea de abuz în serviciu (articolele 297 și 298 din Codul penal) și utilizarea activităților serviciilor de informații ca mijloace de probă (articolul 139 din Codul de procedură penală). La 11 aprilie 2023, ÎCCJ a solicitat CCR să efectueze un control al constituționalității anumitor modificări ale codurilor înainte de promulgarea acestora¹⁰⁴. La 17 mai 2023, CCR a statuat că modificările privind infracțiunea de abuz în serviciu sunt constituționale și că ar fi necesare mai multe modificări pentru a garanta posibilitatea de control al legalității mijloacelor de probă colectate în cadrul activităților specifice culegerii de informații¹⁰⁵. În urma acestei decizii, Guvernul a explicat că vor fi aduse modificările necesare și că proiectul de Cod penal va fi adoptat până la sfârșitul actualei legislaturi parlamentare¹⁰⁶. Acestea au fost adoptate la 28 iunie 2023.

A fost adoptată o ordonanță de urgență a Guvernului pentru clarificarea termenului de prescripție, dar răspunsul legislativ întârziat a condus la închiderea cazurilor de corupție și la anularea condamnărilor.

În temeiul articolului 155 alineatul (1) din Codul penal, termenul de prescripție ar putea fi întrerupt prin îndeplinirea „oricărui act de procedură” și ar începe să curgă un nou termen de prescripție. În 2018, Curtea Constituțională a României (CCR) a declarat această soluție legislativă neconstituțională, din cauza lipsei de claritate și de previzibilitate¹⁰⁷. O ordonanță de urgență a Guvernului a fost apoi adoptată la 30 mai 2022

¹⁰⁰ Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România. Înainte, atunci când Consiliului Superior al Magistraturii avea competența de delegare, cererile DNA erau în cea mai mare parte admise.

¹⁰¹ Contribuția scrisă din partea EPPO la Raportul privind statul de drept din 2023. Potrivit Raportului anual pe 2022 al EPPO, majoritatea cazurilor EPPO din România se referă la fraude (peste 140), iar numărul de cazuri de corupție este relativ mai redus (12).

¹⁰² Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 14. Raportul MCV din 2022, p. 11.

¹⁰³ Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României, jalonul 424, intitulat „Modificarea Codului penal și a Codului de procedură penală” prevede că aceste modificări trebuie să intre în vigoare până la 31 decembrie 2022 și „să alinieze dispozițiile Codului penal și ale Codului de procedură penală care au intrat în vigoare în 2014 la dispozițiile Constituției, în conformitate cu deciziile relevante ale Curții Constituționale naționale privind constituționalitatea modificărilor recente aduse Codului penal și Codului de procedură penală”. Comisia va evalua îndeplinirea jalonului numai după ce România va depune cererea de plată relevantă.

¹⁰⁴ Decizia nr. 2 a ÎCCJ din 11 aprilie 2023 de sesizare a Curții Constituționale. A se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 14.

¹⁰⁵ Comunicatul de presă al CCR din 17 mai 2023; hotărâre publicată în Monitorul Oficial nr. 490 din 6 iunie 2023.

¹⁰⁶ Scrisoarea ministrului justiției, C. Predoiu, din 24 mai 2023 adresată Comisiei Europene.

¹⁰⁷ Decizia nr. 297/2018 a CCR: https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2020/07/Decizie_297_2018.pdf.

pentru a oferi claritatea necesară¹⁰⁸. CCR a emis o nouă decizie la 26 mai 2022¹⁰⁹, în care a precizat că, în momentul în care a pronunțat prima decizie în 2018, nu exista nicio dispoziție legislativă care să permită întreruperea termenului de prescripție a răspunderii penale. Prin urmare, era aplicabilă numai dispoziția generală privind termenul de prescripție (articolul 154 din Codul penal). În octombrie 2022, Înalta Curte de Casație și Justiție (ÎCCJ) a emis o decizie interpretativă care a confirmat că, până la adoptarea Ordonanței de urgență a Guvernului la 30 mai 2022, nu exista niciun temei juridic pentru întreruperea termenului de prescripție¹¹⁰. Prin urmare, efectele deciziilor CCR și ÎCCJ vor continua în viitor pentru toate infracțiunile comise până în mai 2022. Direcția Națională Anticorupție a estimat că, în urma acestor decizii, ar putea fi închise 557 de cauze penale. Deși prejudiciul exact ar trebui evaluat de la caz la caz, Direcția Națională Anticorupție estimează că daunele în aceste cazuri s-ar ridica la aproximativ 1,2 miliarde EUR¹¹¹. Până în mai 2023, instanțele au închis deja 81 de cauze finalizate, implicând 186 de inculpați¹¹². Pentru a atenua impactul, DNA a solicitat suspendarea a 208 cazuri în care a fost ridicată problema termenului de prescripție, în așteptarea unei sesizări a Curții de Justiție a Uniunii Europene (CJUE) pentru pronunțarea unei decizii preliminare¹¹³.

Procesele de corupție au fost amânate din cauza reorganizării judiciare, ceea ce produce riscul de întârzieri și chiar de împlinire a termenului de prescripție. Acuzațiile de corupție pot fi judecate numai de judecători specializați, iar, înainte, toate completurile de judecată în materie penală erau considerate specializate. Cu toate acestea, Legea nr. 304/2022 a redus în mod semnificativ numărul completurilor de judecată care pot audia cazuri de corupție. Ulterior, CSM a decis că ar trebui preluate cauzele pendinte în fața completurilor de judecată care nu mai sunt considerate competente de către completuri constituite în conformitate cu noua lege. Acest transfer implică reluarea procedurilor, toate argumentele și probele trebuind să fie prezentate din nou în fața noului complet. Deși s-a stabilit prin lege un termen de 30 de zile, nu toate cauzele pendinte au fost încă transferate. În mai 2023, au fost transferate 230 de cauze care țin de competența DNA, din toate cele 527 de cauze în curs de desfășurare în cadrul procedurilor în primă instanță și 190 de cauze în cadrul procedurilor de recurs. Întârzierile în efectuarea transferurilor și reluarea procedurilor ar putea duce la împlinirea termenului de prescripție în anumite cauze¹¹⁴.

S-au înregistrat unele progrese în legătură cu recomandarea privind noul sistem de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de corupție din justiție. În Raportul din 2022

¹⁰⁸ Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 71: precizează că termenul de prescripție de la articolul 155 din Codul penal poate fi întrerupt prin „îndeplinirea oricărui act de procedură în cauză care, potrivit legii, trebuie comunicat suspectului sau inculpatului”.

¹⁰⁹ Decizia nr. 358/2022 a CCR; https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2022/06/Decizie_358_2022.pdf.

¹¹⁰ Decizia nr. 67 a ÎCCJ din 25 octombrie 2022: <https://www.iccj.ro/2022/10/25/decizia-nr-67-din-25-octombrie-2022-privind-natura-juridica-a-norme-care-reglementeaza-efectul-intreruptiv-de-prescriptie-al-actelor-de-procedura-respectiv-daca-sunt-norme-de-drept-substantial-sus/>. Noul element al acestei decizii a fost că termenul de prescripție nu putea fi întrerupt nici în ceea ce privește infracțiunile săvârșite înainte de prima decizie a CCR din 2018.

¹¹¹ Comunicatul de presă al DNA din 28 octombrie 2022: <http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=11549>.

¹¹² Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România. Printre exemplele de cazuri închise se numără acuzațiile de abuz în serviciu împotriva fostului șef al DIICOT și condamnarea la 5 ani pentru trafic de influență împotriva fostului președinte al Camerei Deputaților și a fostului guvernator adjunct al Băncii Naționale a României.

¹¹³ Referința C-107/23 PPU Lin. Avocatul general Sanchez Bordona și-a prezentat concluziile la 29 iunie 2023, ECLI:EU:C:2023:532.

¹¹⁴ Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România. Atât transferul, cât și reluarea procedurii depind de acțiunile administrative ale instanțelor și de data stabilită pentru ședințele de judecată în fiecare caz.

privind statul de drept, României i s-a recomandat „[...] să monitorizeze îndeaproape impactul noului sistem de investigare și urmărire penală a infracțiunilor de corupție din justiție”¹¹⁵. După cum s-a menționat mai sus¹¹⁶, procurorii desemnați se ocupă de un număr semnificativ de cauze nesoluționate. Până acum, aceștia nu au dispus nicio nouă punere sub acuzare, iar noul sistem va trebui așadar să își demonstreze capacitatea de a trata în mod eficient cazurile de corupție din sistemul judiciar. Consiliul Superior al Magistraturii (CSM) întâmpină dificultăți în ocuparea posturilor de procurori desemnați în cadrul ÎCCJ. La sfârșitul anului 2022, din cele 14 posturi de procuror disponibile erau ocupate 8¹¹⁷, în timp ce 42 din 45 de procurori erau numiți la parchetele locale. CSM constată că perspectivele nu sunt promițătoare, deoarece doar puțini procurori își depun candidatura¹¹⁸, iar grupul de candidați eligibili este foarte limitat din cauza cerințelor stricte privind vechimea¹¹⁹. CSM consideră că este prea devreme pentru a efectua o evaluare cuprinzătoare a noii structuri¹²⁰. Astfel cum s-a raportat anterior, atunci când SIIJ a fost înlocuită în martie 2022, s-a menținut regula conform căreia, în cazul în care alte persoane sunt anchetate pentru corupție împreună cu judecători și procurori, întregul dosar de corupție va fi transferat de la DNA la procurorii desemnați. A fost creată o nouă regulă care a permis separarea cazurilor, atunci când a fost posibil¹²¹. Până în aprilie 2023, DNA a transferat 16 cazuri noilor procurori, dintre care patru au fost separate¹²². În concluzie, s-au înregistrat, în general, unele progrese în ceea ce privește abordarea recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept cu privire la impactul noului sistem asupra investigării și urmăririi penale a infracțiunilor de corupție din justiție.

Faptul că s-a acordat în continuare atenție integrității autorităților de aplicare a legii a condus la rezultate pozitive. În 2022, Direcția Anticorupție (DGA) din cadrul Ministerului de Interne a efectuat 94 de teste de integritate profesională asupra angajaților săi (inclusiv a ofițerilor de poliție). În două cazuri, angajatul a primit sume de bani sau beneficii pentru a nu-și îndeplini sarcinile profesionale, iar într-un caz au existat indicii de încălcare a eticii profesionale. În 2022, au fost raportate 34 de incidente de integritate, comparativ cu 50 în 2021 și 47 în 2020¹²³. În 2022, DGA a organizat 4 687 de activități de informare și formare pentru promovarea integrității, la care au participat 66 274 de persoane din Ministerul de Interne¹²⁴. DGA a prezentat în 2022 un raport privind riscurile și vulnerabilitățile identificate la nivelul Ministerului de Interne și al unităților sale, cauzele care generează vulnerabilități, precum și măsurile de prevenire și control.

¹¹⁵ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

¹¹⁶ A se vedea mai sus p. 7 și nota de subsol 35.

¹¹⁷ În martie 2023, erau în funcție doar 3 procurori, potrivit contribuției scrise comune primite din partea Asociației Magistratilor din România, a Asociației Procurorilor din România, a Uniunii Naționale a Judecătorilor din România și a Asociației Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului în contextul vizitei în România.

¹¹⁸ Contribuție furnizată de CSM în contextul vizitei în România și raportul anual al CSM pentru 2022.

¹¹⁹ Se impune o vechime de cel puțin 12 ani pentru procurorii desemnați să lucreze la parchetele de pe lângă curțile de apel și de cel puțin 15 ani în ceea ce privește Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

¹²⁰ Contribuție scrisă primită de la CSM în contextul vizitei în România, martie 2023.

¹²¹ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16.

¹²² Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România. Într-un caz, DNA își continuă procedurile, iar pe celelalte trei cazuri legate de infracțiuni care țin de competența sa le-a închis. În aceeași perioadă, DNA a primit 149 de plângeri privind presupuse infracțiuni comise de judecători sau procurori, toate fiind redirectionate către noua structură.

¹²³ Direcția anticorupție, Ministerul de Interne, Raportul anual pe 2022, p. 8-9.

¹²⁴ Ibidem, p. 5.

Se iau măsuri pentru actualizarea și codificarea cadrului legislativ privind integritatea, dar acest lucru nu va acoperi practica „ușilor turnante”. Evaluarea cadrului existent privind integritatea a arătat că, din cauza fragmentării normelor privind integritatea, este dificil să se asigure respectarea și monitorizarea obligațiilor legale și că există lacune în domeniul de aplicare personal al obligațiilor de declarare a averii și inconsecvențe în regimul incompatibilităților¹²⁵. În februarie 2022, ANI a început punerea în aplicare a unui proiect de actualizare a legislației în materie de integritate. Proiectul este programat să fie finalizat până la sfârșitul anului 2023, iar principalul său rezultat va fi o propunere legislativă, care ar trebui să intre în vigoare până la sfârșitul anului 2024, în conformitate cu angajamentele asumate de România în cadrul planului de redresare și reziliență¹²⁶. Proiectul se limitează la obiectele de bază ale mandatului ANI, și anume conflictele de interese, incompatibilitățile activităților și averile nejustificate. Deși proiectul ar reprezenta o consolidare semnificativă, acesta nu ar acoperi alte aspecte ale normelor privind integritatea, cum ar fi cele privind practica „ușilor turnante” (regulile post-angajare)¹²⁷, care vor rămâne, așadar, limitate și dispersate în diferite legi¹²⁸. Trebuie remarcat faptul că, în noiembrie 2022, Senatul a adoptat norme care stabilesc criterii obiective pentru deciziile cu privire la cererile de ridicare a imunităților parlamentare, care reflectă normele deja adoptate în 2019 de către Camera Deputaților.

S-au luat măsuri importante în direcția digitalizării publicării și verificării declarațiilor de avere. Agenția Națională de Integritate (ANI) continuă să investigheze incompatibilitățile, conflictele de interese și averile nejustificate¹²⁹. Începând din ianuarie 2022, declarațiile de avere și de interese trebuie completate electronic, iar de la 1 ianuarie 2024, ANI nu va mai accepta declarații semnate olograf, ceea ce va reduce riscul de erori și va îmbunătăți posibilitatea de căutare a informațiilor¹³⁰. Până la 31 decembrie 2022, au fost publicate peste 10,8 milioane de declarații de avere și de interese¹³¹. ANI a finalizat o platformă de analiză a riscurilor menită să contribuie la verificarea declarațiilor, platformă care va fi operațională până în a doua jumătate a anului 2023¹³². În decembrie 2022, a fost numit vicepreședintele ANI pentru un mandat de 4 ani¹³³.

Agenția Națională de Integritate este autoritatea competentă să primească raportările avertizorilor. Legea privind protecția avertizorilor a fost modificată în decembrie 2022, ANI

¹²⁵ Contribuție primită de la ANI în contextul vizitei în România.

¹²⁶ Jalonul nr. 431 din Planul de redresare și reziliență al României prevede: „Legile consolidate privind integritatea vor intra în vigoare. Actualizarea legislației privind integritatea se va realiza pe baza unei evaluări și analize prealabile a legilor privind integritatea, împreună cu o grupare inițială a actelor normative. În cadrul celei de a doua etape a proiectului, legile existente vor fi unificate și actualizate sau se vor propune noi acte normative.”

¹²⁷ Contribuție din partea ANI în contextul vizitei în România.

¹²⁸ Astfel cum s-a constatat cu îngrijorare în Raportul din 2021 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16 și în Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 18.

¹²⁹ Contribuția scrisă a României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 19.

¹³⁰ Contribuție din partea Ministerului Justiției și a ANI în contextul vizitei în România. Această dată a fost amânată din 2023 în 2024 pentru a oferi tuturor părților interesate posibilitatea de a pune la dispoziție semnătura electronică.

¹³¹ Contribuția scrisă a României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 21. Declarațiile sunt păstrate pe site-ul ANI pe durata mandatului și timp de trei ani de la încetarea acestuia.

¹³² Contribuție primită de la ANI în contextul vizitei în România.

¹³³ Contribuția scrisă a României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 18, referitoare la Decizia nr. 174/19.12.2022 a Senatului.

devenind organismul responsabil cu raportarea externă¹³⁴. Legea impune ANI să înființeze, până în februarie 2023, o structură specializată formată din aproximativ 15 inspectori de integritate. În martie 2023, doi inspectori de integritate erau în funcție și încă un inspector a fost numit în urma unui concurs care viza recrutarea a cinci inspectori. ANI a solicitat fonduri suplimentare pentru a-și îndeplini noile obligații (700 000 EUR), care se preconizează că vor fi furnizate în al doilea semestru al anului 2023¹³⁵. Legea a fost modificată din nou în martie 2023 pentru a clarifica dispozițiile privind raportarea anonimă și pentru a o alinia pe deplin la dispozițiile Directivei (UE) 2019/1937, astfel cum se prevede în planul de redresare și reziliență al României¹³⁶.

Asigurarea respectării normelor privind activitățile de lobby pentru membrii Guvernului necesită îmbunătățiri. Există un registru de transparență al grupurilor de interese pentru reuniunile cu membrii Guvernului, instituit pe baza unui memorandum de înțelegere (din octombrie 2016). În septembrie 2022, Secretariatul General al Guvernului a înlocuit acest memorandum de înțelegere cu un ordin¹³⁷, prin care li se dă posibilitatea și demnitarilor de la nivelul administrației locale să creeze un cont pe platformă. Cu toate acestea, funcționarii de la nivel local nu sunt obligați să publice o evidență a întâlnirilor lor. Membrii Guvernului au, de asemenea, libertatea de a publica sau nu întâlniri și nu se verifică exhaustivitatea sau exactitatea evidențelor¹³⁸.

Nu s-au înregistrat încă progrese în ceea ce privește introducerea unor norme privind activitățile de lobby pentru membrii Parlamentului. Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României „să introducă norme privind activitățile de lobby pentru senatori și deputați”¹³⁹. Nu există încă norme privind colaborarea membrilor Parlamentului cu lobbyiștii și cu alte părți terțe care încearcă să influențeze procesul legislativ și nici restricții clare privind cadourile, ospitalitatea, favorurile și alte beneficii¹⁴⁰. Consiliul Legislativ al Parlamentului a raportat că nu există planuri de abordare a acestei probleme în viitorul apropiat¹⁴¹. Astfel cum s-a menționat în Raportul din 2022 privind statul de drept, reformele legislative importante din România, cum ar fi introducerea normelor privind activitățile de lobby, trebuie să beneficieze de sprijin politic clar la nivel înalt¹⁴². Prin urmare, nu s-au înregistrat încă progrese în ceea ce

¹³⁴ Astfel cum se menționează în Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 20, legea din iunie 2022 care viza transpunerea Directivei (UE) 2019/1937 a fost criticată, inclusiv de EPPO.

¹³⁵ Potrivit ANI, Ministerul Finanțelor a informat ANI în ianuarie 2023 că pot fi alocate resurse financiare suplimentare cu ocazia primei rectificări bugetare pentru exercițiul 2023, care are loc de obicei în a doua parte a anului.

¹³⁶ Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României, jalonul 430.

¹³⁷ Jalonul 410 al planului de redresare și reziliență – Intrarea în vigoare a orientărilor pentru utilizarea și asigurarea respectării corespunzătoare a Registrului Unic al Transparenței Intereselor.

¹³⁸ Ordinul Secretariatului General privind regulile minime de transparență în privința cadrului de colaborare recomandat dintre decidenții de la nivelul autorităților administrației publice centrale și locale și persoanele interesate din societatea civilă, în vederea promovării inițiativelor de politică publică.

¹³⁹ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

¹⁴⁰ GRECO (2023), Runda a patra de evaluare - Al treilea raport intermediar de conformitate, p 4.

¹⁴¹ Informații primite de la Consiliul Legislativ în contextul vizitei în România.

¹⁴² Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 13. Potrivit OCDE, România ar trebui să elaboreze o strategie pentru a consolida sprijinul factorilor de decizie de la cel mai înalt nivel pentru punerea în aplicare a Strategiei Naționale Anticorupție. Grupul de lucru al înalților funcționari responsabili cu integritatea publică din cadrul OCDE (2023), „Evaluarea sistemului de integritate publică din România”, p. 11.

privește punerea în aplicare a recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept.

A fost propusă o legislație menită să îmbunătățească transparența finanțării partidelor politice și asigurarea respectării normelor conexe. Cadrul pentru finanțarea partidelor politice, astfel cum este descris în Raportul din 2022 privind statul de drept¹⁴³, nu s-a schimbat. Cu toate acestea, în noiembrie 2022, Autoritatea Electorală Permanentă (AEP) a publicat¹⁴⁴ un proiect legislativ care vizează abordarea unora dintre preocupările exprimate în Raportul din 2022 privind statul de drept. Acestea le-ar impune, de exemplu, partidelor politice să fie mai transparente cu privire la modul în care cheltuiesc banii. Publicitatea politică, inclusiv raportările și relatările mediatice favorabile, ar trebui marcată ca atare. Proiectul vizează, de asemenea, majorarea sancțiunilor pecuniare pentru nerespectarea dispozițiilor legale. Unele ONG-uri consideră că legea nu merge suficient de departe, inclusiv prin faptul că nu a redus bugetul total de finanțare publică, acesta crescând de la 47 de milioane EUR în 2021 la 51 de milioane EUR în 2022¹⁴⁵. Proiectul a fost prezentat Guvernului spre aprobare de către AEP și a fost transmis Senatului la 25 aprilie 2023.

Printre riscurile de corupție evidențiate s-au numărat protecția mediului și protecția patrimoniului cultural. Strategia națională anticorupție (SNA) pentru perioada 2021-2025 acordă prioritate măsurilor preventive în sectoarele expuse la corupție: sistemul de sănătate publică, sistemul de educație, finanțarea partidelor politice și a campaniilor electorale, administrația publică, mediul de afaceri, protecția mediului și protecția patrimoniului cultural, ultimele două fiind recent introduse¹⁴⁶. Potrivit DNA, corupția este utilizată, de exemplu, pentru a facilita exploatarea forestieră ilegală și exploatarea frauduloasă a lemnului¹⁴⁷. În SNA pentru 2021-2025, corupția este recunoscută, de asemenea, ca factor de facilitare a grupurilor infracționale organizate. DIICOT a raportat că 11 % dintre grupurile infracționale analizate în 2022 au recurs la corupție pentru a-și facilita sau a-și disimula infracțiunile (comparativ cu 15 % în 2021)¹⁴⁸. Dintre cazurile puse sub acuzare în 2022, DNA a trimis în instanță 15 infracțiuni de constituire a unor grupuri infracționale organizate, dar nu are cauze comune cu DIICOT¹⁴⁹. Sondajul Eurobarometru Flash privind atitudinea întreprinderilor față de corupție în UE arată că 40 % dintre întreprinderile din România (media UE fiind de 26 %) consideră că corupția le-a împiedicat să câștige o licitație publică sau un contract de achiziții publice în practică în ultimii trei ani¹⁵⁰. Numărul de avertismente de integritate emise de

¹⁴³ Ibidem, p. 20.

¹⁴⁴ Președintele Autorității Electorale Permanente (AEP) a demisionat în ianuarie 2023, după ce ANI a constatat un conflict de interese deoarece acesta și-a numit cumnata într-o funcție din cadrul AEP. A se vedea G4Media (2023), „Florin Mitulețu Buică și-a dat demisia de la conducerea Autorității Electorale Permanente”.

¹⁴⁵ Contribuții scrise din partea Expert Forum în contextul chestionarului din 2023 privind statul de drept și „Solicităm transparență reală în finanțarea partidelor politice! | Expert Forum”.

¹⁴⁶ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 23. Potrivit SNA pentru 2021-2025, defrișările ilegale, poluarea aerului, distrugerea râurilor și neînchiderea depozitelor de deșeuri neconforme reprezintă probleme grave care implică utilizarea corupției. Vulnerabilitățile din domeniul cultural au fost adesea rezultatul lipsei de educație anticorupție oferită persoanelor implicate, precum și al lipsei unor instrumente de prevenire adecvate.

¹⁴⁷ Informații primite de la DNA în contextul vizitei în România.

¹⁴⁸ Raportul anual de activitate pe 2022 al DIICOT, p. 25.

¹⁴⁹ Contribuție scrisă din partea DNA în contextul vizitei în România.

¹⁵⁰ Sondajul Eurobarometru Flash 524 privind atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE (2023). Aceasta se situează cu 14 puncte procentuale peste media UE. În contextul semestrului european, României i se adresează o recomandare specifică de a îmbunătăți eficiența achizițiilor publice și de a asigura punerea în aplicare deplină și durabilă a Strategiei naționale în domeniul achizițiilor publice.

sistemul electronic pentru prevenirea conflictelor de interese în domeniul achizițiilor publice s-a stabilizat în ultimii trei ani, în 2022 fiind emise 22 de avertismente de integritate, comparativ cu 26 în 2021 și 20 în 2020¹⁵¹.

III. PLURALISMUL ȘI LIBERTATEA MASS-MEDIEI

Dreptul la libertatea de exprimare, precum și dreptul de acces la orice informație de interes public sunt consacrate în Constituție¹⁵². Autoritatea de reglementare în domeniul mass-mediei (Consiliul Național al Audiovizualului) este singura autoritate de reglementare în domeniul serviciilor mass-media audiovizuale. Misiunea și componența autorității de reglementare a mass-mediei sunt prevăzute în Legea audiovizualului¹⁵³. Organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune sunt reglementate prin Legea nr. 41/1994. Accesul la informații este reglementat prin Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public¹⁵⁴.

A fost adoptată o nouă lege a audiovizualului, iar bugetul Consiliului Național al Audiovizualului (CNA) trebuie să reflecte noile sale sarcini. La 11 iulie 2022, România a transpus Directiva serviciilor mass-media audiovizuale (DSMAV)¹⁵⁵ prin noua Lege a audiovizualului¹⁵⁶. În martie 2023, Parlamentul a numit un nou președinte al CNA. Legea audiovizualului¹⁵⁷ prevede ca activitatea Consiliului să fie finanțată de la bugetul de stat, astfel încât acesta să își poată îndeplini funcțiile în mod eficient și să poată contribui la activitatea Grupului autorităților europene de reglementare pentru serviciile mass-media audiovizuale (ERGA). Majorarea bugetului pe 2022 al CNA nu i-a permis să angajeze personal sau să își îmbunătățească sistemele tehnologice, în pofida sarcinilor suplimentare care i-au fost încredințate în temeiul noii legi. În prezent, CNA pregătește consultări publice privind legislația secundară, care va clarifica punerea în aplicare a noilor dispoziții legislative în domenii precum accesibilitatea, promovarea operelor europene sau educația în domeniul mass-mediei¹⁵⁸.

Nu au existat modificări semnificative în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului juridic privind transparența proprietății asupra mass-mediei. Persistă problemele legate de transparența proprietății asupra mass-mediei menționate în Raportul din 2022 privind statul de drept¹⁵⁹. Ca și în versiunea anterioară a legii, noua Lege a audiovizualului prevede că toate persoanele juridice titulare ale unei licențe audiovizuale sunt obligate să facă publice denumirea, statutul juridic și sediul social, numele reprezentantului legal și ale principalilor asociați ori acționari, numele persoanelor responsabile de conducerea societății comerciale și

¹⁵¹ Contribuția scrisă a României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 22. Atunci când sistemul a fost lansat inițial în 2018, s-a înregistrat 69 de incidente de integritate, urmate de 40 în 2019. A se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 21.

¹⁵² Articolele 30 și 31 din Constituția României.

¹⁵³ Legea audiovizualului nr. 504/2022 din 11 iulie 2022.

¹⁵⁴ România se situează pe locul 53 în clasamentul mondial al libertății presei întocmit de organizația Reporteri fără Frontiere pe 2023, în comparație cu locul 56 în anul precedent.

¹⁵⁵ Directiva (UE) 2018/1808 de modificare a Directivei 2010/13/UE privind coordonarea anumitor dispoziții stabilite prin acte cu putere de lege sau acte administrative în cadrul statelor membre cu privire la furnizarea de servicii mass-media audiovizuale (Directiva privind serviciile mass-media audiovizuale) având în vedere evoluția realităților pieței.

¹⁵⁶ Legea audiovizualului nr. 504/2022 din 11 iulie 2022.

¹⁵⁷ Articolul 16 din Legea audiovizualului nr. 504/2022.

¹⁵⁸ Informații primite de la CNA în contextul vizitei în România.

¹⁵⁹ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 21.

ale celor care își asumă, în principal, responsabilitatea editorială, precum și o listă a publicațiilor editate de persoana juridică respectivă și o listă a celorlalte servicii de programe pe care le asigură¹⁶⁰. CNA a publicat un document cu informații incomplete privind structura acționariatului societăților care dețin licențe audiovizuale. Deși CNA trebuie să asigure transparența organizării, funcționării și finanțării mass-mediei din sectorul audiovizual, inclusiv a furnizorilor de platforme de partajare a materialelor video, unii operatori din domeniul audiovizualului se opun publicării anumitor informații colectate de CNA, deoarece consideră că acestea sunt date cu caracter personal¹⁶¹. Nu se aplică norme specifice privind mass-media scrisă și digitală, ambele categorii fiind supuse normelor generale ale dreptului național al societăților comerciale privind transparența persoanelor care dețin instituțiile mass-media. Potrivit CNA, informațiile privind proprietatea asupra mass-mediei sunt disponibile la Oficiul Național al Registrului Comerțului, deși acest lucru necesită plata unei taxe¹⁶². În ceea ce privește concentrarea mass-mediei, Legea audiovizualului¹⁶³ urmărește să protejeze pluralismul și diversitatea culturală prin limitarea concentrării proprietății și prin asigurarea faptului că cotele de audiență în sectorul audiovizual nu creează poziții dominante în formarea opiniei publice. Aceeași lege stabilește, de asemenea, criteriile pentru definirea cotelor de piață ale serviciilor, precum și pragul necesar pentru a se considera că un operator deține o poziție dominantă. Cu toate acestea, dispozițiile respective se referă numai la serviciile de radiodifuziune și nu există reglementări privind concentrarea crossmedia¹⁶⁴. În plus, potrivit Instrumentului de monitorizare a pluralismului mass-mediei, pluralitatea furnizorilor de mass-media, un indicator care reflectă concentrarea mass-mediei, are un scor de risc de 83 %.

Nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește recomandarea din 2022 de a consolida guvernanta independentă și independența editorială a serviciilor publice de mass-media. Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României „să consolideze normele și mecanismele de îmbunătățire a independenței serviciilor publice de mass-media în materie de decizii editoriale și de guvernare, ținând seama de standardele europene privind serviciile publice de mass-media”¹⁶⁵. Un proiect de lege¹⁶⁶ din iunie 2021 de reformare a legii privind societățile publice de radiodifuziune și televiziune¹⁶⁷ continuă să fie discutat¹⁶⁸ de legiuitor și nu au fost adoptate alte mecanisme de asigurare a independenței mass-mediei publice. Astfel cum se menționează în Raportul din 2022 privind statul de drept, sistemul de numire și destituire a consiliului de administrație al serviciului public de radiodifuziune și de televiziune este în continuare supus influențelor politice. Mass-media publică, în special televiziunea publică, suferă de o lipsă de credibilitate și de relevanță pe piață¹⁶⁹. Chiar dacă jurnaliștii își pot desfășura activitatea într-un mod care poate fi considerat independent, ei nu sunt responsabili să decidă tipul de subiecte și conținuturi difuzate¹⁷⁰. Prin urmare, nu s-au

¹⁶⁰ Articolul 48 din Legea audiovizualului nr. 504/2022 din 11 iulie 2022.

¹⁶¹ Informații primite de la CNA în contextul vizitei în România.

¹⁶² Ibidem.

¹⁶³ Articolul 44 din Legea audiovizualului nr. 504/2022.

¹⁶⁴ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 16.

¹⁶⁵ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

¹⁶⁶ Pl-x. nr. 262/2021, Propunere legislativă de modificare a Legii nr. 41/1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.

¹⁶⁷ Legea nr. 41 din 17 iunie 1994 privind organizarea și funcționarea Societății Române de Radiodifuziune și Societății Române de Televiziune.

¹⁶⁸ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 22.

¹⁶⁹ Informații primite de la NCA în contextul vizitei în România; Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 8.

¹⁷⁰ Informații primite de la TVR în contextul vizitei în România.

înregistrat progrese în ceea ce privește punerea în aplicare a recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept.

Finanțarea mass-mediei, în special a mass-mediei audiovizuale, de către partidele politice nu este suficient de transparentă. În octombrie 2022, Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei a adoptat o rezoluție în care afirma că „libertatea și pluralismul mass-mediei trebuie consolidate. În special, utilizarea fondurilor publice de către partidele politice pentru a finanța mass-media și pentru a influența conținutul pe baza unor contracte secrete reprezintă o preocupare majoră”¹⁷¹. Rezoluția a solicitat autorităților române „să asigure garanții specifice pentru independența editorială și să introducă cerințe legale de divulgare a contractelor secrete dintre partidele politice și mass-media care implică transferul de fonduri publice către acestea din urmă”¹⁷². Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei a raportat că unele canale – inclusiv canale de televiziune – au primit bani de la principalele partide politice în schimbul producerii sau publicării anumitor tipuri de materiale¹⁷³. În același timp, publicul nu poate face întotdeauna distincția între o știre și ceea ce este, de fapt, un anunț publicitar¹⁷⁴. CNA nu poate interveni în astfel de cazuri, deoarece, deși poate monitoriza contractele radiodifuzorilor, nu poate interveni asupra liniei editoriale a radiodifuzorilor. Organizațiile societății civile au criticat foarte mult lipsa de transparență în această privință¹⁷⁵ și au indicat că autoritățile refuză să furnizeze informații cu privire la aceste acorduri din motive de protecție a datelor¹⁷⁶. Potrivit CNA¹⁷⁷, noile dispoziții ale Legii audiovizualului, care interzic sponsorizarea programelor de știri și a programelor de informare pe teme politice¹⁷⁸, răspund acestei preocupări.

Nu au existat îmbunătățiri semnificative ale cadrului juridic privind accesul la informații. Proiectul de lege¹⁷⁹ menit să actualizeze Legea privind libertatea de informare¹⁸⁰ nu a fost încă aprobat. În mai 2022, comisia competentă a Camerei Deputaților a adoptat un raport pozitiv cu privire la propunere. În noiembrie 2022¹⁸¹, Guvernul a emis un aviz negativ¹⁸². O hotărâre a Guvernului din iunie 2022¹⁸³ a modificat normele metodologice privind liberul acces la informațiile de interes public în vederea optimizării procedurii de publicare din oficiu a informațiilor de interes public la nivelul entităților publice. Părțile interesate își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că respectarea în practică a legislației actuale nu este asigurată

¹⁷¹ Rezoluția 2466(2022) a Adunării Parlamentare a Consiliului Europei: Onorarea de către România a obligațiilor sale de membru al Consiliului Europei, punctul 11.

¹⁷² Ibidem, punctul 16.4.4.

¹⁷³ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 222.

¹⁷⁴ Ibidem.

¹⁷⁵ Contribuția Expert Forum și Funky Citizens la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 16-17 și, respectiv, p. 20.

¹⁷⁶ Informații primite de la organizațiile societății civile (Expert Forum, Funky Citizens) în contextul vizitei în România; Contribuția Centrului pentru Inovare Publică la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 18.

¹⁷⁷ Informații primite de la CNA în contextul vizitei în România.

¹⁷⁸ Articolul 34 alineatul (4) din Legea audiovizualului nr. 504/2022.

¹⁷⁹ PL-x 529/2020 Proiect de lege pentru transparentizarea informațiilor de interes public și ușurarea accesului cetățenilor prin modificarea și completarea Legii nr. 544/2001 privind liberul acces la informații de interes public.

¹⁸⁰ Legea nr. 544 din 12 octombrie 2001 privind liberul acces la informațiile de interes public.

¹⁸¹ Contribuția Centrului pentru Inovare Publică la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 18-20.

¹⁸² În răspunsul său negativ, Guvernul a făcut referire la decizia sa din iunie 2022 și la Legea nr. 179/2022 privind datele deschise și reutilizarea informațiilor din sectorul public și a susținut că adoptarea propunerii ar putea crea confuzie în aplicarea Legilor nr. 544/2001 și nr. 179/2022. Procedura legislativă poate fi urmărită la adresa https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=18851&tot=1.

¹⁸³ Hotărârea Guvernului nr. 830/27.6.2022. Contribuția României, p. 35.

în mod eficient și că protecția datelor cu caracter personal este adesea utilizată ca motiv general pentru a refuza accesul la documente¹⁸⁴.

Situația privind amenințările, cazurile de hărțuire și violența împotriva jurnaliștilor rămâne problematică¹⁸⁵. De la publicarea Raportului din 2022 privind statul de drept, o nouă alertă a fost activată pe Platforma Consiliului Europei pentru promovarea protecției jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor, care se referă la amenințările online la adresa jurnaliștilor¹⁸⁶. Pe platformă sunt înregistrate 15 alerte active. În ceea ce privește cele două alerte menționate în Raportul din 2022 privind statul de drept¹⁸⁷, primul caz¹⁸⁸ rămâne în curs de investigare, iar al doilea caz a fost închis în noiembrie 2022, după ce instanța a constatat că acuzațiile sunt nefondate¹⁸⁹. Utilizarea acțiunilor strategice în justiție împotriva mobilizării publice (SLAPP) de către unii politicieni pentru a submina activitatea anumitor jurnaliști și rolul lor de „câine de pază” rămâne o problemă¹⁹⁰. Nu există legislație anti-SLAPP¹⁹¹. În decembrie 2022, Parlamentul a adoptat o nouă lege privind securitatea cibernetică, care poate constitui, printre altele, temeiul pe care să se bazeze abordarea cazurilor de propagandă sau a campaniilor de dezinformare¹⁹². Avocatul Poporului din România a contestat¹⁹³ legea în fața Curții Constituționale, susținând că legea nu identifică în mod clar persoanele vizate de aceasta și însărcinează mai multe organisme, cum ar fi Serviciul Român de Informații (SRI), să asigure securitatea națională prin contracararea „campaniilor de propagandă sau dezinformare”, fără a defini însă ce constituie astfel de campanii. Părțile interesate își exprimă îngrijorarea cu privire la faptul că acest lucru lasă loc unei interpretări largi și ar putea oferi organismelor precum SRI o marjă largă de apreciere în ceea ce privește stabilirea acțiunilor care se încadrează în această categorie¹⁹⁴. Curtea Constituțională s-a pronunțat cu privire la constituționalitatea legii la 28 februarie 2023¹⁹⁵.

¹⁸⁴ Contribuția Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 24. Informații primite de la jurnaliști independenți și de la organizațiile societății civile în contextul vizitei în România.

¹⁸⁵ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 10.

¹⁸⁶ În noiembrie 2022, jurnalista Parászka Boróka a fost intimidată de declarațiile unui politician important. Declarațiile au fost condamnate de prim-ministrul României, iar poliția locală a deschis o anchetă. Consiliul Europei, Platforma pentru promovarea protecției jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor – România <https://fom.coe.int/en/alerte/detail/107638614;globalSearch=false>; Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 14.

¹⁸⁷ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 23. Contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 14.

¹⁸⁸ Cazul împotriva Emiliei Șercan. Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 14.

¹⁸⁹ Cazul împotriva lui Alin Cristea, contribuție din partea Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile la Raportul din 2023 privind statul de drept, pagina 19; Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 14.

¹⁹⁰ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 7.

¹⁹¹ Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 14.

¹⁹² Legea nr. 58 din 14 martie 2023 privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative.

¹⁹³ Sesizarea de neconstituționalitate referitoare la prevederile Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (PL-x nr. 773/2022, L828/2022) – 27 decembrie 2022.

¹⁹⁴ . Instrumentul de monitorizare a pluralismului mass-mediei 2023, Raport privind România, p. 15 și 24. Activewatch, 9 martie 2023. <https://activewatch.ro/articole/legea-securitatii-cibernetice/>.

¹⁹⁵ Curtea Constituțională a României, comunicat de presă, 28 februarie 2023, pagina 2. <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2023/02/comunicat-de-presa-28-februarie-2023.pdf>.

IV. ALTE PROBLEME INSTITUȚIONALE LEGATE DE SISTEMUL DE CONTROL ȘI ECHILIBRU

România este o republică democratică reprezentativă semiprezidențială. Parlamentul României este bicameral, format din Senat (camera superioară) și Camera Deputaților (camera inferioară). Guvernul, deputații, senatorii sau un grup de cel puțin 100 000 de cetățeni au dreptul de a propune inițiative legislative¹⁹⁶. Curtea Constituțională are competența de verificare a constituționalității legilor și de soluționare a conflictelor de natură constituțională dintre autoritățile publice¹⁹⁷.

O serie de noi instrumente vizează îmbunătățirea transparenței și a calității procesului decizional și a legislației, deși utilizarea ordonanțelor de urgență ale guvernului (OUG) a crescut. Au fost luate mai multe măsuri care abordează angajamentele asumate în Planul național de redresare și reziliență al României¹⁹⁸, pentru a răspunde preocupărilor de lungă durată legate de stabilitatea și previzibilitatea legislației¹⁹⁹. În acest context, o nouă lege²⁰⁰ a încredințat Consiliului Legislativ sarcina de a publica pe site-ul său web actele normative consolidate după modificarea acestora²⁰¹, ceea ce contribuie la transparența legislației. Cu toate acestea, utilizarea OUG a crescut, atât ca număr (192 în 2022, comparativ cu 145 în 2021), cât și proporțional cu numărul total de acte normative (31 % în 2022, comparativ cu 8,6 % în 2021)²⁰². Calitatea procesului legislativ și modificările frecvente ale legislației rămân un motiv important de îngrijorare cu privire la eficacitatea protecției investițiilor în rândul societăților din România²⁰³. Potrivit Consiliului Legislativ, un număr mare de OUG au fost adoptate pentru a face față pandemiei de COVID-19 și situației generate de războiul de agresiune al Rusiei împotriva Ucrainei, precum și pentru a permite realizarea jaloanelor și a țintelor din cadrul planului de redresare și reziliență al României sau pentru a transpune directivele UE cu scopul de a evita proceduri iminente de constatare a neîndeplinirii obligațiilor. În mai multe cazuri,

¹⁹⁶ Articolul 74 din Constituția României. Cetățenii care își exercită dreptul de a propune o inițiativă legislativă trebuie să aparțină cel puțin unui sfert din județele țării, iar numărul semnăturilor în sprijinul unei astfel de inițiative trebuie să fie, în fiecare dintre aceste județe sau în municipiul București, de cel puțin 5 000 de semnături.

¹⁹⁷ Constituția României, articolul 146. Anul acesta va avea loc o schimbare parțială a membrilor CCR, doi judecători fiind deja propuși de partidele politice și aprobați de Parlament. Procedura de selecție a fost contestată la Curtea Constituțională.

¹⁹⁸ Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României, jaloanele 401, 404 și 412 (2021).

¹⁹⁹ Rapoartele anterioare privind statul de drept au evidențiat problemele legate de modificările frecvente ale legislației, de utilizarea pe scară largă a procedurilor accelerate și a ordonanțelor de urgență ale guvernului. A se vedea Rapoartele din 2020, 2021 și 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 15, p. 20 și, respectiv, p. 24-25.

²⁰⁰ În Legea nr. 343 din 9 decembrie 2022 se prevede că, după intrarea în vigoare a modificărilor, legile, precum și ordonanțele, ordonanțele de urgență și hotărârile de guvern se publică, într-o versiune consolidată, pe site-ul Consiliului Legislativ, în format editabil, în termen de 15 zile sau, în cazul legilor complexe, de 25 de zile.

²⁰¹ Jalonul 412 din planul de redresare și reziliență al României prevedea „intrarea în vigoare a modificărilor legislative menite să asigure publicarea textului integral al legilor după ce au fost modificate”. În cadrul jalonului 412 din planul de redresare și reziliență, România s-a angajat să modifice Legea nr. 24/2000 până la 30 septembrie 2022 pentru a impune republicarea versiunii consolidate a legilor ori de câte ori acestea sunt modificate. A se vedea anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului, p. 488.

²⁰² În 2022, au fost adoptate 192 de OUG în raport cu numărul total de 621 de acte normative, comparativ cu 145 de OUG în raport cu numărul total de 1 685 de acte normative în 2021. Contribuția României la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 38-39.

²⁰³ Figura 54, Tabloul de bord privind justiția în UE din 2023 indică faptul că „Modificările frecvente ale legislației sau preocupările legate de calitatea procesului legislativ” reprezintă un motiv de îngrijorare pentru 32 % dintre întreprinderile din România.

Consiliul Legislativ a emis avize în care a apreciat că proiectele de OUG nu prezentau motive valabile care să justifice situația extraordinară care nu putea fi amânată²⁰⁴. Astfel cum s-a menționat în Raportul din 2022 privind statul de drept, utilizarea pe scară largă a acestui instrument continuă să ridice semne de întrebare, în special din cauza normelor derogatorii privind perioadele mai scurte de consultări publice, controlul constituțional limitat și aprobarea întârziată de către Parlament, deși OUG produc efecte imediate²⁰⁵. Astfel cum se prevede și în planul de redresare și reziliență al României, în septembrie 2022 a fost adoptată o nouă metodologie pentru utilizarea OUG, care se preconizează că va promova bunele practici în elaborarea, justificarea și utilizarea consecventă a acestora²⁰⁶.

Până în prezent, nu s-au înregistrat progrese în ceea ce privește asigurarea unor consultări publice eficiente, dar au fost asumate angajamente pentru îmbunătățirea acestor procese. Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României „să asigure consultări publice eficiente înainte de adoptarea proiectelor legislative”²⁰⁷. Astfel cum s-a subliniat în Raportul din 2022 privind statul de drept²⁰⁸, deși legislația prevede consultări publice obligatorii înainte de adoptarea proiectelor legislative, mai este loc de îmbunătățire a eficacității acestora, atât în ceea ce privește durata lor, cât și feedbackul autorităților cu privire la contribuțiile colectate. Institutul Român pentru Drepturile Omului a raportat că, deși legea prevede că expunerea de motive a unui proiect de act legislativ trebuie să includă rezultatele consultării publice²⁰⁹, autoritățile competente ignoră adesea această obligație, iar motivele respingerii anumitor propuneri nu sunt prezentate întotdeauna în mod clar²¹⁰. În 2022, un număr mare de acte normative au fost adoptate prin proceduri accelerate, cu o perioadă mai scurtă pentru consultări publice și dezbateri parlamentare, indiferent de impactul lor normativ²¹¹. Totodată, s-a recurs de mai multe ori la posibilitatea, introdusă în 2022, de a deroga de la perioada minimă de consultare publică de 30 de zile în caz de urgență²¹², iar părțile interesate și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că cerința privind „circumstanțele excepționale

²⁰⁴ Ibidem.

²⁰⁵ Pentru mai multe detalii, a se vedea Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 24-25. A se vedea, de asemenea, contribuția Centrului pentru Inovare Publică la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 21.

²⁰⁶ Jalonul 411 din planul de redresare și reziliență al României prevedea „intrarea în vigoare a metodologiei de utilizare a ordonanțelor de urgență”, prin care se urmărea „[să se precizeze] circumstanțele în care pot fi utilizate aceste ordonanțe și modul în care se evaluează impactul acestora (ex post, ex ante), precum și procedurile aferente de elaborare și aprobare a acestora și rolul Secretariatului General al Guvernului și al Ministerului Justiției pentru asigurarea filtrării și a controlului general al calității”. A se vedea anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului, p. 487-488. Metodologia, adoptată prin Hotărârea Guvernului nr. 1173 din 21 septembrie 2022, nu creează noi norme, ci consolidează toate normele aplicabile care decurg din Constituție, din legislație și din alte acte de reglementare relevante și descrie procedurile de inițiere și adoptare a acestora.

²⁰⁷ Ibidem, p. 2.

²⁰⁸ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 25-26.

²⁰⁹ Articolul 31 alineatul (1) litera (e) din Legea nr. 24 din 27 martie 2000 privind normele de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

²¹⁰ Contribuția scrisă a Institutului Român pentru Drepturile Omului la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 14.

²¹¹ De exemplu, procesul de consultare publică referitor la proiectul de lege privind justiția a atras critici din partea asociațiilor de magistrați și a societății civile, precum și din partea Comisiei de la Veneția, care a deplâns „procedura de adoptare precipitată”, remarcând că „dezbaterile parlamentare s-a desfășurat în mod precipitat”. A se vedea CDL-AD(2022)045, punctele 12-13, contribuția Expert Forum la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 10, și contribuția Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 10.

²¹² Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 25-26.

care necesită adoptarea unor soluții imediate” este definită prea larg²¹³ și este invocată adesea fără o justificare adecvată²¹⁴. Planul de redresare și reziliență al României include mai multe proiecte care vizează îmbunătățirea calității proceselor de consultare publică²¹⁵. Prin urmare, nu s-au înregistrat încă progrese în ceea ce privește abordarea recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept de a se asigura o consultare publică eficace înainte de adoptarea proiectelor legislative.

La 1 ianuarie 2023, numărul hotărârilor principale ale Curții Europene a Drepturilor Omului neexecutate încă de România a crescut, ajungând la 113, cu șapte hotărâri mai mult decât în anul precedent²¹⁶. Rata hotărârilor principale din ultimii zece ani care nu au fost executate în România a fost de 60 % (comparativ cu 57 % în 2022), iar durata medie de executare a hotărârilor a fost de 4 ani și 8 luni (comparativ cu peste 4 ani și 2 luni în 2022)²¹⁷. Cea mai veche hotărâre principală, care așteaptă să fie executată de 17 ani, se referă la dreptul la protecția proprietății ca urmare a exproprierilor și naționalizărilor²¹⁸. La 15 iunie 2023, numărul de hotărâri principale pendinte a crescut la 119²¹⁹. România rămâne sub supravegherea sporită a Comitetului de Miniștri al Consiliului Europei în ceea ce privește problema structurală de lungă durată a neexecutării sau a executării cu întârziere a hotărârilor judecătorești naționale definitive pronunțate împotriva statului sau a persoanelor juridice aflate sub responsabilitatea statului²²⁰.

²¹³ Excepția de neconstituționalitate ridicată de Avocatul Poporului în martie 2022 este încă pendinte. Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, anexa 10, p. 1.

²¹⁴ Contribuția scrisă a Centrului pentru Inovare Publică la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 15, și Raportul anual pe 2022 privind spațiul civic – România, p. 11.

²¹⁵ Conform jalonului 406 din planul de redresare și reziliență, România s-a angajat „[să organizeze] sesiuni anuale de formare destinate personalului organizațiilor societății civile pentru a spori capacitatea și competențele acestora de a participa efectiv la procesele de consultare publică” până la 31 decembrie 2024 și, conform jalonului 407, să îmbunătățească „procesul de consultare publică și de implicare a părților interesate [...] prin creșterea cu 20 % a numărului de proiecte de acte legislative care fac obiectul consultării publice și al implicării părților interesate la nivel central” până la 31 martie 2026. Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului, p. 482-484.

²¹⁶ Adoptarea măsurilor de executare necesare pentru hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului este supravegheată de Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei. Practica Comitetului este de a grupa cazurile împotriva unui stat care necesită măsuri similare de executare, în special măsuri generale, și de a le examina împreună. Primul caz din grup este desemnat ca fiind cazul principal din perspectiva supravegherii măsurilor generale, iar cazurile repetitive din cadrul grupului pot fi închise atunci când se evaluează că au fost luate toate măsurile individuale posibile necesare pentru a oferi despăgubiri solicitantului.

²¹⁷ Toate cifrele sunt calculate de European Implementation Network și se bazează pe numărul de cauze considerate pendinte la data-limită anuală de 1 ianuarie 2023. A se vedea contribuția organizației European Implementation Network la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 6.

²¹⁸ Hotărârea Curții Europene a Drepturilor Omului din 21 iulie 2005, Străin și alții/România, 57001/00, în așteptarea executării din 2005.

²¹⁹ Date conform bazei de date online a Consiliului Europei (HUDOC-EXEC).

²²⁰ Cauza principală din grupul relevant de cauze a dus la pronunțarea Hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului din 6 septembrie 2005, Grupul Săcăleanu/România (cererea nr. 73970/01). În cadrul ultimei examinări din martie 2023, Comitetul de Miniștri a luat act de faptul că autoritățile naționale nu au furnizat încă informații cu privire la măsurile individuale restante. În ceea ce privește măsurile generale, în septembrie 2022, autoritățile române au indicat că se luau măsuri pentru instituirea, în cadrul Secretariatului General al Guvernului, a unei structuri însărcinate cu asigurarea executării hotărârilor naționale relevante. Nu au fost comunicate informații suplimentare Comitetului de Miniștri, care a luat însă act de faptul că proiectele de propuneri supuse consultării publice aveau în vedere instituirea unui mecanism cu competențe de prevenire și control, pentru a asigura executarea sancțiunilor pecuniare și nepecuniare de către debitorii publici. Proiectele de lege inițiate de Parlament prevăd, de asemenea, reducerea termenelor de plată de către autoritățile publice

Nu s-au înregistrat progrese suplimentare în ceea ce privește obținerea acreditării instituției naționale pentru drepturile omului. Raportul din 2022 privind statul de drept a recomandat României „să își continue eforturile pentru înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului, ținând seama de Principiile de la Paris ale ONU”²²¹. Astfel cum s-a subliniat în rapoartele anterioare privind statul de drept²²², România nu are în prezent o instituție acreditată ca instituție națională pentru drepturile omului²²³, întrucât cererile depuse în 2020 de Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) și de Avocatul Poporului la Subcomitetul pentru acreditare (SCA) al Alianței mondiale a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului (GANHRI) sunt încă pendinte. Ar fi necesare mai multe modificări ale legislației care reglementează IRDO pentru ca institutul să respecte principiile de la Paris ale ONU²²⁴ și să primească, prin urmare, o evaluare pozitivă, în special principiile referitoare la competențele care îi sunt conferite și la reprezentarea politică în consiliul său de administrație²²⁵. Mai multe proiecte de lege au fost discutate în Parlament și respinse²²⁶. De la Raportul din 2022 privind statul de drept, nu au fost luate măsuri suplimentare pentru a asigura conformitatea cu principiile de la Paris ale ONU, ținând seama de recomandările SCA din 2011²²⁷. IRDO raportează că acest lucru are un impact negativ asupra funcționării sale și a eforturilor pe care le depune pentru a respecta principiile de la Paris ale ONU și a obține acreditarea²²⁸. Deși rolul IRDO a fost extins recent²²⁹, legea care reglementează funcționarea și activitățile acestuia nu a fost modificată de la crearea sa în 1991, iar institutul se confruntă în prezent cu un deficit acut de personal, în special din cauza remunerației insuficient de

și conferirea responsabilității de a efectua plata Ministerului de Finanțe în cazul în care autoritatea publică nu își respectă obligațiile.

²²¹ Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 2.

²²² Ibidem, p. 28.

²²³ Institutul Român pentru Drepturile Omului (IRDO) este membru asociat neacreditat al Rețelei europene a instituțiilor naționale pentru drepturile omului (ENNHRI). În 2020, atât IRDO, cât și Avocatul Poporului din România au depus o cerere de acreditare la Subcomitetul pentru acreditare al Alianței mondiale a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului (GANHRI). A se vedea Rapoartele din 2020, 2021 și 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România, p. 17, p. 23-24 și, respectiv, p. 28.

²²⁴ Principiile de la Paris impun instituțiilor naționale pentru drepturile omului să fie independente din punct de vedere juridic și din punctul de vedere al calității de membru, al operațiunilor, al politicii și al controlului resurselor; să aibă un mandat larg; să respecte pluralismul membrilor; să aibă funcții generale; să dețină competențe adecvate; să se bazeze pe resurse adecvate; să folosească metode de cooperare și să colaboreze cu organismele internaționale.

²²⁵ Contribuția IRDO la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 9. A se vedea, de asemenea, Comitetul internațional al ONU de coordonare a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului, Raportul și recomandările sesiunii Subcomitetului pentru acreditare (SCA), mai 2011, p. 20-21.

²²⁶ Contribuția IRDO la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 8 și 9.

²²⁷ În raportul din 2011, SCA a recomandat, în special, modificarea legislației naționale privind IRDO pentru a-i conferi acestuia un mandat de protecție a drepturilor omului (inclusiv competența de a adresa recomandări autorităților publice și de a analiza situația drepturilor omului din România), de a modifica procesul de numire și componența consiliului său general și de a include garanții pentru mandatul și imunitatea membrilor săi. A se vedea, de asemenea, Comitetul internațional al ONU de coordonare a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului, Raportul și recomandările sesiunii Subcomitetului pentru acreditare (SCA), mai 2011, p. 20-21.

²²⁸ Contribuția IRDO la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 3.

²²⁹ În mai 2022, Ministerul Justiției a încredințat IRDO sarcina de a monitoriza punerea în aplicare a Recomandării (UE) 2022/758 a Comisiei din 27 aprilie 2022 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”). Contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 15.

atractive²³⁰. În mod similar, nu au fost înregistrate alte evoluții cu privire la cererea depusă de Avocatul Poporului la GANHRI²³¹. Prin urmare, nu s-au înregistrat încă progrese în abordarea recomandării formulate în Raportul din 2022 privind statul de drept în ceea ce privește înființarea unei instituții naționale pentru drepturile omului.

Deși s-au raportat îmbunătățiri ale cadrului juridic, organizațiile societății civile se confruntă în continuare cu provocări juridice și financiare. Spațiul în care se poate desfășura societatea civilă este în continuare considerat restrâns²³². Organizațiile societății civile (OSC) raportează că, deși legislația s-a îmbunătățit în ultimii ani, ele se confruntă cu dificultăți în ceea ce privește procedurile de înregistrare, dizolvare și alte proceduri conexe, cum ar fi accesul la registre și modificarea documentelor constitutive²³³. Acest lucru se datorează în principal lipsei de claritate și de previzibilitate în ceea ce privește punerea în aplicare a cadrului juridic, ceea ce a dus la o sarcină administrativă ridicată, la proceduri judiciare îndelungate și la o practică judiciară neuniformă în ceea ce privește OSC²³⁴. În ceea ce privește accesul la finanțare, OSC mai mari au mai multe șanse să obțină finanțare publică, în timp ce organizațiile mai mici se bazează în principal pe donații private, pentru care politicile publice creează un mediu filantropic favorabil²³⁵. Cu toate acestea, chiar și Guvernul a concluzionat că modificările legislative din ultimii ani au slăbit capacitatea OSC de a asigura un nivel adecvat de sustenabilitate financiară²³⁶. În cele din urmă, o lege recent adoptată care limitează posibilitatea OSC de a contesta autorizațiile de construcție, inclusiv din motive de mediu²³⁷, generează preocupări în rândul societății civile, peste 100 de OSC semnând o

²³⁰ În prezent, IRDO se confruntă cu un deficit de personal de 60 %, 70 % dintre posturile vacante fiind posturi specializate. Contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 10.

²³¹ Informații primite de la Avocatul Poporului în contextul vizitei în România.

²³² Calificativ acordat de CIVICUS; calificativele sunt acordate conform unei scale care cuprinde cinci niveluri, definite după cum urmează: deschis, restrâns, obstrucționat, reprimat și închis.

²³³ Contribuția scrisă a Centrului pentru Legislație Nonprofit la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 19. Printre alte probleme identificate se numără lipsa digitalizării procedurilor de înregistrare, de dizolvare a OSC și de operare a unor modificări, precum și deficiențele din registrele publice ale OSC.

²³⁴ Acest lucru se referă în special la înregistrarea, dizolvarea sau modificarea documentelor constitutive. Se raportează, de asemenea, că inconsecvența și incertitudinea procedurilor existente, exacerbate de modificări frecvente ale legislației relevante, îngreunează respectarea cerințelor administrative, în special de către OSC mai mici. Raportul anual pe 2022 privind spațiul civic – România, p. 4 și contribuția Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 22.

²³⁵ Donațiile sunt încurajate în România, în special datorită ușurinței cu care funcționează și a mediului politic favorabil organizațiilor filantropice, precum și datorită avantajelor fiscale. Indicele pentru sustenabilitatea societății civile 2021, p. 9.

²³⁶ Secretariatul General al Guvernului, Propunere de politică publică privind uniformizarea și eficientizarea mecanismului de finanțare în baza Legii nr. 350/2005, p. 5. Conform studiului, impozitarea ocupării cu normă redusă și noile norme privind acordarea de sponsorizări din partea întreprinderilor au contribuit la slăbirea capacității OSC de a-și desfășura activitatea. Un proiect de lege care le-ar fi impus OSC obligația să publice un registru al persoanelor care utilizează posibilitatea de a-și redirecționa 3,5 % din impozitul pe venit pentru donații, care a generat preocupări cu privire la faptul că OSC nu ar putea în practică să colecteze astfel de informații, a fost retras de inițiatorii săi.

²³⁷ Legea de modificare a Legii nr. 50/1991 privind autorizarea executării lucrărilor de construcții, a Legii contenciosului administrativ nr. 554/2004 și a Legii nr. 350/2001 privind amenajarea teritoriului și urbanismul a fost adoptată de Parlament la 21 noiembrie 2022 și a fost declarată constituțională prin Decizia nr. 40 a Curții Constituționale din 22 februarie 2023. Aceasta impune un termen de 30 de zile, aplicabil numai organizațiilor societății civile, pentru a contesta în instanță autorizațiile de construcție sau documentele de urbanism și reduce de la cinci ani la un an termenul de prescripție pentru dreptul de a contesta deciziile de aprobare a documentelor de amenajare a teritoriului și de urbanism.

scrisoare deschisă prin care solicită președintelui României să nu promulge legea²³⁸. O altă propunere legislativă, care ar fi limitat grav dreptul OCS de a avea acces la justiție, prin faptul că le limita calitatea procesuală și le extindea răspunderea patrimonială, a fost în cele din urmă retrasă de senatorii care au inițiat-o.

Sunt în curs de desfășurare inițiative de simplificare a procedurilor de recunoaștere și finanțare a asociațiilor care desfășoară activități de interes general. Secretariatul General al Guvernului (SGG) s-a angajat să implementeze un proiect²³⁹ de standardizare a procedurilor administrative pentru recunoașterea statutului de utilitate publică asociațiilor și fundațiilor²⁴⁰, ceea ce le conferă acestora drepturi și obligații speciale²⁴¹. Având în vedere discrepanțele dintre modul în care fiecare autoritate publică competentă pune în aplicare cadrul juridic privind statutul de utilitate publică²⁴², principalul obiectiv al proiectului este de a dezvolta un instrument digital unic pentru gestionarea cererilor, precum și un mecanism centralizat de coordonare în cadrul SGG pentru a sprijini autoritățile respective și a raționaliza schimburile cu entitățile juridice solicitante. Cu toate acestea, un proiect de lege prezentat de parlamentari, care ar obliga OSC cu statut de utilitate publică să publice orice bun public pe care l-au primit și Guvernul să verifice cel puțin o dată la trei ani dacă OSC are încă utilitate publică, este criticat de OSC pentru sarcina administrativă nejustificată pe care ar putea să o creeze²⁴³. În plus, SGG a prezentat o propunere de politică de standardizare, raționalizare și sporire a transparenței alocării de fonduri publice nerambursabile pentru activitățile nonprofit de interes

²³⁸ Scrisoarea deschisă adresată președintelui României, semnată de 112 OSC, este disponibilă la dresa: <https://www.declic.ro/scrisoare-deschisa-adresata-administratiei-prezidentiale/>.

²³⁹ Proiectul, care face parte din Parteneriatul pentru o guvernare deschisă, este prevăzut în Planul național de acțiune 2022-2024 din iulie 2022. Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 42.

²⁴⁰ Articolul 39 din Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații prevede că cererea de acordare a statutului de utilitate publică trebuie transmisă SGG și acordată prin hotărâre a Guvernului. În temeiul articolului 38 din Ordonanța Guvernului nr. 26/2000, o asociație sau fundație poate fi recunoscută ca fiind de utilitate publică dacă sunt întrunite cumulativ următoarele condiții: a) activitatea acesteia se desfășoară în interes general; b) funcționează de cel puțin 3 ani și a realizat o parte din obiectivele stabilite; c) prezintă un raport de activitate din care să rezulte desfășurarea unei activități anterioare semnificative; d) deține un patrimoniu, logistică, membri și personal angajat, corespunzător îndeplinirii scopului propus; f) colaborează cu instituții publice sau asociații ori fundații și f) a obținut rezultate semnificative în ceea ce privește scopul propus sau prezintă scrisori de recomandare din partea unor autorități competente.

²⁴¹ În conformitate cu articolul 41 din Ordonanța Guvernului nr. 26/2000, statutul de utilitate publică conferă asociației sau fundației dreptul de a i se atribui în folosință gratuită bunurile proprietate publică și de a menționa acest statut în toate documentele emise, precum și o serie de obligații în ceea ce privește nivelul de activitate, raportarea și cooperarea cu autoritățile publice. Cu toate acestea, OSC subliniază lipsa beneficiilor percepute asociate acestui statut și dificultățile în ceea ce privește accesarea resurselor publice care ar trebui puse la dispoziție de administrațiile locale. Contribuția scrisă a Centrului pentru Legislație Nonprofit la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 19, și Raportul anual pe 2022 privind spațiul civic – România, p. 5.

²⁴² SGG a considerat necesar să clarifice etapele procedurilor de obținere a statutului de utilitate publică, constatând absența unei structuri desemnate, în cadrul fiecărei autorități competente, pentru acordarea, monitorizarea și evaluarea statutului de utilitate publică, precum și faptul că acest lucru duce la o lipsă de obiectivitate și transparență cu privire la punerea în aplicare a acestor proceduri. A se vedea Planul național de acțiune 2022-2024, p. 10. OSC au subliniat, de asemenea, procedura dificilă și netransparentă de obținere a statutului de utilitate publică. Contribuția scrisă a Centrului pentru Legislație Nonprofit la Raportul din 2023 privind statul de drept, p. 19, și Raportul anual pe 2022 privind spațiul civic – România, p. 5.

²⁴³ Raportul anual pe 2022 privind spațiul civic – România, p. 5. Propunerea legislativă Pl-x nr. 122/2023 de modificare a Ordonanței Guvernului nr. 26/2000 a fost respinsă de Senat și este în curs de examinare la Camera Deputaților. Aceasta a primit un aviz negativ din partea Guvernului, care consideră că noile obligații nu sunt necesare și sunt incompatibile cu cadrul juridic aplicabil.

general²⁴⁴. În urma unui studiu în care a fost efectuată o analiză aprofundată a aspectelor legate de punerea în aplicare a Legii nr. 350/2005²⁴⁵, precum și a unui proces de consultare publică la care au participat instituțiile administrației publice centrale și locale și organizațiile societății civile, SGG a prezentat propuneri concrete de îmbunătățire a cadrului juridic și a procedurilor aplicabile²⁴⁶.

²⁴⁴ Contribuția României la Raportul privind statul de drept din 2023, p. 43. Regimul aplicabil acestui tip de finanțare este reglementat de Legea nr. 350/2005 din 2 decembrie 2005 privind regimul finanțărilor nerambursabile din fonduri publice alocate pentru activități nonprofit de interes general.

²⁴⁵ Printre alte aspecte, studiul evaluează lipsa de transparență în elaborarea documentelor, evaluarea proiectelor și alocarea fondurilor, durata scurtă a contractelor de finanțare, sarcina administrativă ridicată, valoarea redusă a finanțării alocate pentru fiecare proiect și lipsa unor criterii clare de evaluare a calității modului de punere în aplicare și a serviciilor furnizate în cadrul proiectelor finanțate. A se vedea Secretariatul General al Guvernului, Propunere de politică publică privind uniformizarea și eficientizarea mecanismului de finanțare în baza Legii nr. 350/2005, p. 18-21.

²⁴⁶ Se propune în special armonizarea tuturor procedurilor și criteriilor de alocare a fondurilor nerambursabile, reducerea sarcinii administrative și crearea unui portal digital unic pentru depunerea și prelucrarea cererilor de finanțare.

Anexa I: Lista surselor în ordine alfabetică*

* Lista contribuțiilor primite în contextul consultării pentru Raportul din 2023 privind statul de drept este disponibilă la următoarea adresă https://commission.europa.eu/publications/2023-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.

Activewatch (2023), FreeEx Digest nr. 2, <https://activewatch.ro/articole/legea-securitatii-cibernetice/>.

Direcția Anticorupție (2023), *Raportul anual pe 2022* [Bilant-DGA-2022-pentru-BIRP.pdf \(mai-dga.ro\)](#).

Centrul pentru Legislație Nonprofit (2023), *Contribuția Centrului pentru Legislație Nonprofit la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Centrul pentru Inovare Publică (2023), *Contribuția Centrului pentru Inovare Publică la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (2023), *Contribuția Fundației pentru Dezvoltarea Societății Civile la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (2022), *Indicele sustenabilității societății civile 2021*, <https://www.fdsc.ro/library/files/index-usaid-romnia-fdscro-1669107244.pdf>.

Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile (2023), *Raportul anual din 2022 privind spațiul civic – România*.

Curtea Constituțională a României (2023), *Comunicatul de presă din 17 mai 2023* [Comunicat-de-presa-17-mai-2023.pdf \(ccr.ro\)](#).

Consiliul Europei: Adunarea Parlamentară (2022), *Rezoluția 2466: Onorarea de către România a obligațiilor sale de membru al Consiliului Europei*. <https://pace.coe.int/en/files/31399/html>.

Consiliul Europei, *Platforma pentru promovarea protecției jurnalismului și a siguranței jurnaliștilor – România*.

Consiliul Uniunii Europene (2021), *Anexa la Decizia de punere în aplicare 12319/21 a Consiliului de aprobare a evaluării planului de redresare și reziliență al României, ținta 428* [NEW CID ANNEX ROMANIA RRF 13 09 2021 \(europa.eu\)](#).

Direcția de Investigare a Infrafracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism (2023), *Raportul anual de activitate al DIICOT pe 2022* [raport2022.pdf \(diicot.ro\)](#).

DNA (2022), *Comunicatul de presă din 28 octombrie 2022* <http://www.pna.ro/comunicat.xhtml?id=11549>.

DNA (2023), *Contribuție scrisă din partea DNA*.

Expert Forum (2023), *Contribuția Expert Forum la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Comisia Europeană (2022), *Sondajul Eurobarometru special 523* [Corruption_ebs_523_report_en\(3\).pdf](#).

Comisia Europeană (2022), *Sondajul Eurobarometru Flash 507 privind atitudinea întreprinderilor față de corupția din UE* [Businesses Attitudes towards Corruption fl 507 report en \(1\).pdf](#).

Comisia Europeană, *Recomandarea (UE) 2022/758 din 27 aprilie 2022 privind protecția jurnaliștilor și a apărătorilor drepturilor omului implicați în acțiuni de mobilizare publică împotriva procedurilor judiciare vădit nefondate sau abuzive („acțiuni strategice în justiție împotriva mobilizării publice”)*, JO L 138, 17.5.2022, p. 30.

Comisia Europeană (2020), *Sondajul Eurobarometru special 502* [ebs_502_report_en\(1\).pdf](#).

Comisia Europeană (2020), *Sondajul Eurobarometru Flash 482* [fl_482_en.pdf](#).

Comisia Europeană (2022), *Raportul din 2022 privind statul de drept, capitolul consacrat situației statului de drept din România*.

Comisia Europeană (2022), *Raport al Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind progresele realizate de România în cadrul Mecanismului de cooperare și verificare* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022DC0664>.

Parlamentul European (2022), *Sondajul Eurobarometru Flash: Sondajul privind știrile și mass-media 2022*.

Parchetul European (2023), *Contribuție scrisă din partea EPPO*.

Parchetul European (2023), *Raportul anual pe 2022* https://www.epo.europa.eu/sites/default/files/2023-02/EPPO_2022_Annual_Report_EN_WEB.pdf.

Expert Forum (2022), *Solicităm transparență reală în finanțarea partidelor politice!* [Solicităm transparență reală în finanțarea partidelor politice! | Expert Forum](#).

Expert Forum (2023), *Contribuția Expert Forum la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Funky Citizens (2023), *Contribuția Funky Citizens la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Secretariatul General al Guvernului (2022), *Propunere de politică publică privind uniformizarea și eficientizarea mecanismului de finanțare în baza Legii nr. 350/2005*, <https://sgg.gov.ro/1/wp-content/uploads/2022/04/Propunere-de-politica-publica-privind-uniformizarea-si-eficientizarea-mecanismului-de-finantare-in-baza.docx>.

Hotărârea Guvernului nr. 1173 din 21 septembrie 2022 pentru completarea Regulamentului privind procedurile, la nivelul Guvernului, pentru elaborarea, avizarea și prezentarea proiectelor de documente de politici publice, a proiectelor de acte normative, precum și a altor documente, în vederea adoptării/aprobării, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 561/2009, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/259551>.

Ordonanța Guvernului nr. 26/2000 cu privire la asociații și fundații, Monitorul Oficial nr. 39 din 31 ianuarie 2000, <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/20740>.

Guvernul României, (2022), *Planul național de acțiune 2022-2024* face parte din Parteneriatul pentru o guvernare deschisă, <https://ogp.gov.ro/nou/wp-content/uploads/2022/07/PNA-OGP-2022-2024.pdf>.

GRECO (2023), *Runda a patra de evaluare - Al treilea raport intermediar de conformitate* [GRECO \(coe.int\)](https://www.greco.coe.int).

G4Media (2023), *Florin Mitulețu Buică și-a dat demisia de la conducerea Autorității Electorale Permanente* [BREAKING Florin Mitulețu Buică și-a dat demisia de la conducerea Autorității Electorale Permanente în urma scandalului legat de angajarea cumnatei sale, după ce G4Media a arătat că este vizat de o plângere penală ANI/ Buică spusese despre angajare că este "legală și morală"](#).

Înalta Curte de Casație și Justiție, Decizia nr. 2 din 11 aprilie 2023 de sesizare a Curții Constituționale, <https://www.iccj.ro/wp-content/uploads/2023/04/Hotarare-SU-nr-2-11.04.2023.pdf>

Comitetul internațional al ONU de coordonare a instituțiilor naționale din domeniul drepturilor omului (2011), Raportul și recomandările sesiunii Subcomitetului pentru acreditare (SCA), https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/Countries/NHRI/GANHRI/SCA_REPORT_MAY_2011_FINAL_%28with_annexes%29.pdf.

Ministrul justiției C. Predoiu (2023), *Scrisoarea din 24 mai 2023 adresată Comisiei Europene*.

OCDE (1997), *Convenția privind combaterea mituirii funcționarilor publici străini în tranzacțiile comerciale internaționale* [210X297 \(oecd.org\)](#).

OCDE (2023), *Grupul de lucru al înalților funcționari responsabili cu integritatea publică din cadrul OCDE – „Evaluarea sistemului de integritate publică din România”* [GOV-PGC-INT\(2023\)3.Stocktaking of the Public Integrity System in Romania.pdf](#).

OCDE (2023), *România: Aderarea la Convenția OCDE privind combaterea dării de mită, raportul complet de evaluare* [Romania Accession to the Anti Bribery Conv Full assesemnt report DAF-WGB\(2023\)12.en.pdf](#).

Reporteri fără Frontiere (2022) – *România* - <https://rsf.org/en/country/romania>.

Curtea Constituțională a României (2023), *Declarație de presă*, <https://www.ccr.ro/wp-content/uploads/2023/02/comunicat-de-presa-28-februarie-2023.pdf>.

Guvernul României (2023), *Contribuția României la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Institutul Român pentru Drepturile Omului (2023), *Contribuția Institutului Român pentru Drepturile Omului la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Asociația Magistratilor din România, Uniunea Națională a Judecătorilor din România, Asociația Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului și Asociația Procurorilor din România (2023), *Contribuția Asociației Magistratilor din România, a Uniunii Naționale a Judecătorilor din România, a Asociației Judecătorilor pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Asociației Procurorilor din România la Raportul din 2023 privind statul de drept*.

Instituția Avocatului Poporului din România – Biroul Avocatului Poporului (2022). *Notificare de neconstituționalitate în ceea ce privește dispozițiile Legii privind securitatea și apărarea cibernetică a României, precum și pentru modificarea și completarea unor acte normative (PL-x no. 773/2022,*

L828/2022) – 27 decembrie 2022 - <https://avp.ro/wp-content/uploads/2022/12/Sesizare-de-neconstitutionalitate.pdf>.

Consiliul Superior al Magistraturii din România (2023), *Contribuția scrisă a Consiliului Superior al Magistraturii din România*.

Consiliul Superior al Magistraturii din România, planul de acțiune pentru perioada 2023-2029, <https://www.csm1909.ro/PageDetails.aspx?PageId=299&FolderId=10289&FolderTitle=Principalele-directii-de-actiune-si-obiective-ale-CSM>.

Consiliul Superior al Magistraturii din România (2022), *Raportul anual pentru 2022*, [Raport-2022_2023-02-03.pdf \(juridice.ro\)](#).

Transparency International (2023), *Indicele de percepție a corupției din 2022*.

Anexa II: Vizita în România

În martie 2023, serviciile Comisiei au organizat reuniuni virtuale cu:

- Asociația Judecătorilor din România
- Asociația „Mișcarea pentru apărarea statutului procurorilor”
- Uniunea Barourilor
- Centrul pentru Jurnalism Independent
- Curtea Constituțională
- Expert Forum
- Fundația pentru Dezvoltarea Societății Civile
- Freedom House
- Funky Citizens
- Înalta Curte de Casație și Justiție
- Asociația „Inițiativa pentru justiție”
- Inspekția Judiciară
- Consiliul Legislativ
- Ministerul Justiției
- Ministerul Culturii
- Agenția Națională de Administrare a Bunurilor Indisponibilizate
- Direcția Națională Anticorupție
- Strategia națională anticorupție
- Consiliul Național al Audiovizualului
- Agenția Națională de Integritate
- Consiliul Național de Integritate
- Uniunea Națională a Judecătorilor din România
- Avocatul Poporului
- Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție
- Institutul Român pentru Drepturile Omului
- Radio România
- Rise Project
- Asociația Forumului Judecătorilor din România
- Societatea Română de Televiziune
- Secretariatul General al Guvernului
- Consiliul Superior al Magistraturii

* Comisia s-a întâlnit, de asemenea, cu următoarele organizații în cadrul mai multor reuniuni orizontale:

- ALDA (Asociația europeană pentru democrație locală)
- Amnesty International
- Civil Liberties Union for Europe
- Civil Society Europe
- Culture Action Europe
- Centrul european pentru libertatea presei și a mijloacelor de informare în masă
- Forumul Civic European

- Federația Europeană a Jurnaliștilor
- Parteneriatul European pentru Democrație
- Forumul European al Tineretului
- Free Press Unlimited
- Front Line Defenders
- ILGA Europe
- Comisia Internațională a Juriștilor
- Federația Internațională pentru Drepturile Omului
- Rețeaua Europeană a Federației Internaționale pentru Planificare Familială
- Institutul Internațional de Presă
- JEF Europa
- Osservatorio Balcani e Caucaso Transeuropa
- Philea
- Reporteri fără Frontiere
- SOLIDAR
- Transparency International EU